

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Případová konference jako nástroj sociálního pracovníka
na odboru sociálně právní ochrany dětí**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Kateřina Arnoštová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Případová konference jako nástroj sociálního pracovníka na OSPOD jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 26. 4. 2021

.....

Kateřina Arnoštová

Poděkování

Děkuji tímto paní doc. PhDr. Adéle Mojžíšové, Ph.D. za vedení bakalářské práce, za její okamžité a podnětné připomínky a za čas, který mé práci věnovala. Poděkování patří rovněž mé rodině za jejich podporu a trpělivost během celého studia. Ráda bych také poděkovala paní Mgr. Petře Ouhelové za cenné rady, které mi ochotně poskytla.

Případová konference jako nástroj sociálního pracovníka na odboru sociálně právní ochrany dětí

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá případovou konferencí, která představuje jeden z nástrojů sociální práce s rodinou. Cílem práce je zjistit, jak sociální pracovníci v obci s rozšířenou působností Jindřichův Hradec tuto metodu využívají a zda ji vnímají jako efektivní nástroj své práce. Teoretická část práce se opírá o studium odborné literatury související s tématem a je zaměřena na vymezení pojmů jako sociální práce s rodinou, sociálně právní ochrana dětí, role sociálního pracovníka a případová konference. Dále jsou zde vysvětleny témata jako rodina, funkce rodiny, dysfunkční rodina nebo sociální práce. Praktická část bakalářské práce se věnuje vyhodnocení výzkumných otázek prostřednictvím kvalitativní výzkumné strategie. Potřebná data byla získána pomocí rozhovorů se sociálními pracovníky, kteří mají s realizací případové konference osobní zkušenosti. Získaný materiál jsem metodou otevřeného kódování kategorizovala a následně analyzovala. Na základě těchto kroků bylo možné zhodnotit cíl bakalářské práce a stanovit závěr. Z výsledků výzkumu lze vyvodit, že případové konference jsou sociálními pracovníky hojně využívány, neboť je to metoda, kterou považují za velmi přínosnou a efektivní. Díky této metodě se práce s rodinou stala rychlejší a koordinovanější, o čemž vypovídají i úspěchy, které sociální pracovníci po její realizaci zaznamenávají. Získané výsledky by mohly v praxi posloužit jako podklad k hlubšímu zamyšlení nad tématem nebo se mohou stát inspirací sociálním pracovníkům, kteří s touto metodou pracují.

Klíčová slova

sociálně právní ochrana dětí; sociální práce s rodinou; případová konference; multidisciplinární tým; sociální pracovník; ohrožená rodina

The case conference as an instrument of social worker at the Departments of social and legal protection of children

Abstract

The bachelor thesis deals with a case conference, which is one of the tools of social work with the family. The aim of the work is to find out how social workers in region of Jindřichův Hradec use this method and if they perceive it as an effective tool of their work. The theoretical part of the work is based on the study of professional literature related to the topic. It is focused on definition of terms such as social work with the family, social and legal protection of children, the role of a social worker and a case conference. Topics such as family, family functions, non-functional family or social work are explained here. The practical part of the bachelor thesis deals with the evaluation of research questions through a qualitative research strategy. The necessary data were gained through interviews with social workers who have personal experience with the implementation of the case conference. I categorized the gained material by the method of open coding and subsequently I analysed it. On the basis of these steps, it was possible to evaluate the goal of the bachelor's thesis and make a conclusion. From the results of the research, it can be concluded that case conferences are widely used by social workers, as it is a method that they consider very beneficial and effective. Thanks to this method, the work with the family has become faster and more coordinated. We can see the successes that social workers record after its implementation. The gained results could be used in praxis as a base for a deeper contemplation on the topic or they can become an inspiration for social workers who work with this method.

Key words

social and legal protection of children; social work with the family; the case conference; multidisciplinary team; social worker; endangered family

Obsah

1	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
1.1	Sociální práce s rodinou	10
1.1.1	Rodina	11
1.1.2	Funkce rodiny	11
1.1.3	Ohrožená a dysfunkční rodina	12
1.2	Případová konference	14
1.2.1	Základní principy případové konference	16
1.2.2	Důvody pro realizaci případové konference	17
1.2.3	Typy případové konference	18
1.2.4	Průběh případové konference	20
1.3	Sociálně-právní ochrana dětí	21
1.4	Sociální pracovník	25
1.4.1	Sociální pracovník na oddělení sociálně právní ochrany dětí	27
2	CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
3	METODIKA	31
3.1	Použité metody	31
3.2	Výzkumný soubor	31
3.3	Průběh výzkumu	32
3.4	Sběr dat	33
3.5	Analýza dat	33
3.6	Etika výzkumu	34

4	VÝSLEDKY	35
4.1	Interpretace výsledků prostřednictvím kódování	35
5	DISKUSE.....	47
6	ZÁVĚR	53
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
8	SEZNAM TABULEK A PŘÍLOH	59
9	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	60

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Případová konference jako nástroj sociálního pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí. Během mého studia jsem absolvovala praxi na oddělení sociálněprávní ochrany dětí (dále jen OSPOD), kde jsem dostala příležitost nahlédnout do záslužné a velmi náročné práce sociálních pracovníků pomáhajících ohroženým dětem a získala jsem alespoň malé povědomí o rodinách, které se potýkají s různými problémy, a o metodách sociální práce s touto cílovou skupinou. Uvědomila jsem si, jak významné je to téma, neboť rodina v mém životě představuje to nejcennější. Tato problematika mě rovněž přiměla k zamyšlení nad tím, jak důležití jsou pro mne moji blízcí a co pro ně znamenám já. Pochopila jsem, že vyrůstat v harmonickém, láskyplném a bezpečném prostředí není pro mnohé děti samozřejmostí, a pocítila jsem velký vděk a úctu ke svým rodičům za to, že mi takové životní podmínky umožnili a vytvořili. Velké množství dětí totiž takové štěstí nemá, vyrůstají v nelehkých podmínkách a v rodinách, které se potýkají s mnohými problémy. Rodina, kterou lze označit za funkční, poskytuje svým členům nejen emocionální podporu, ale i ekonomické zázemí a výchovu dětí. Vychovávat dítě je nejednoduchá činnost a není sporu o tom, že být dobrým rodičem je jedna z nejnáročnějších rolí v životě každého z nás. Neexistuje žádná univerzita, která by nás naučila, jak dítě správně vychovávat, a tak je logické, že se dopouštíme mnoha chyb. Je ale nezpochybnitelným faktem, že pro zdravý vývoj dítěte je rodinné prostředí velmi významné. Ne vždy se však dítě setkává s láskyplným zajišťováním řádného vývoje, s pocitem bezpečí a přijetí. Existuje mnoho situací, kdy bývá zdárný vývoj dítěte v rodině ohrožen. Dítě může být týráno, zanedbáváno, zneužíváno, nebo žije v nevyhovujících podmínkách. Každá rodina se může ocitnout v situaci, která je problémová a má negativní dopady na zdravý vývoj dětí. Někdy si s problémy poradí rodina sama, ale občas je potřeba požádat o pomoc odborníka. Takovým rodinám by měla být poskytnuta pomoc ze strany orgánu sociálně právní ochrany dětí, a jelikož potřeby rodin jsou různorodé, je nutné jim zajistit pomoc za spolupráce odborníků z více oborů. Pomoc takovým rodinám je proto zaměřena na podporu právě takové provázané spolupráce, stejně jako na zavádění nových, moderních metod práce. Jednou z takových metod je případová konference, o které bude tato práce podrobněji pojednávat.

Případová konference představuje metodu sociální práce, která je v současné době běžně využívána v praxi orgánů sociálně právní ochrany dětí a bývá svolávána v případech, kdy se rodina ocitá v nesnázích. Svolává ji sociální pracovník a účastní se jí tým odborníků, se kterými je rodina v kontaktu a kteří mohou přispět ke snížení míry ohrožení dítěte v rodině. Členové tohoto týmu vnímají rodiče jako důležité partnery týmu při řešení obtíží. Odborníci, kteří s rodinou pracují, nemají rodině radit, co by pro ni bylo nejlepší, ale společně se členy rodiny nacházejí řešení a motivovat je ke změně.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat, jak pracovníci OSPOD v obci s rozšířenou působností (dále jen ORP) Jindřichův Hradec při své práci využívají tuto metodu, zjistit, s jakým efektem jsou případové konference realizovány, a zda jsou po realizaci této metody zaznamenávány nějaké viditelné kroky.

Pro praktickou výzkumnou část bakalářské práce jsem sestavila soubor otázek, které jsem pokládala sedmi sociálním pracovníkům OSPOD v ORP Jindřichův Hradec. Data potřebná k výzkumu byla tedy získána metodou dotazování formou polostrukturovaného rozhovoru. Získaná data z rozhovorů byla analyzována pomocí otevřeného kódování.

Cílem teoretické části je v několika kapitolách seznámit čtenáře se sociální prací a prací s rodinou. První část tedy popisuje sociální práci a práci s rodinou, druhá část se bude zabývat případovou konferencí, sociálně-právní ochranou dětí a prací sociálního pracovníka.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Sociální práce s rodinou

Sociální práce jako taková je praktickou činností, která se zaměřuje na odhalování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociálními problémy se rozumí například chudoba, nezaměstnanost, delikvence mládeže, zanedbávání výchovy a mnoho dalších. Tato společensky vědní disciplína výše jmenované nežádoucí společenské jevy studuje a vysvětluje (Matoušek 2008). Dle Květenkové (2009) je sociální práce náročné a rozporuplné povolání, které na osobu vykonávající tuto profesi klade specifické požadavky nejen na vzdělání, ale i na osobnostní předpoklady. Opírá se o další vědní disciplíny, jako jsou například sociologie, pedagogika, psychologie, politologie, právo, etika a další. Je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Mickertsová et al. (2011) vymezuje sociální práci jako aplikovanou vědu, která má pomoci lidem dosáhnout efektivního stupně psychosociálního fungování. Dle Matouška et al. (2012) je sociální práce uměním, které vyžaduje velikou škálu dovedností, a to především schopnost porozumět potřebám druhých a schopnost pomáhat lidem tak, aby se na naši práci nestali závislí.

Sociální práce s rodinou se zaměřuje na ohrožené a mnohoproblémové rodiny. Je také jedním z nástrojů realizace rodinné politiky. Jedná se o celou řadu intervencí od preventivních aktivit až po případovou sociální práci. Rodina je také cílovou skupinou celé řady sociálních služeb a v mnoha směrech je podporována širokým spektrem pomáhajících institucí. Cílem sociální práce s rodinou je podpora a obnova sociálního fungování rodiny i jejích jednotlivých členů. Můžeme ji vnímat ve dvou rovinách.

Vnímání rodiny jako sociálního prostředí klienta, kdy je práce zaměřena na odstranění nebo zmírnění problémů jednotlivce prostřednictvím rodinného systému, představuje sociální práci s jednotlivcem. Naopak pokud je jako klient vnímána rodina, je práce orientována na změnu fungování celé rodiny (Smutková, 2007).

Smutková (2007) tvrdí, že práce s rodinou je v obou případech náročný proces. Je to práce, při které se sociální pracovníci setkávají s rodinami, jejichž problémy jsou různorodé. Tyto problémy mají dle zmiňované autorky rozličné, často velmi složité

důvody a rovněž různé projevy. V současném pojetí se práce s rodinou zaměřuje nejen na řešení vnitřních problémů rodiny, ale velký důraz klade také na pomoc rodinám při začleňování do společnosti a zabránění jejich sociální exkluzi. Dle Biggarta et al. (2017) vyžaduje sociální práce s dětmi a rodinou multidisciplinární spolupráci, vytrvalost a odhodlání. Pracovníci jsou často konfrontováni s emocionálně obtížnými situacemi, bývají svědkem velmi traumatizujících zážitků klientů, jako je např. domácí násilí nebo zneužívání dětí. Musí se také vyrovnávat s negativními pocity při rozhodování např. o odebrání dítěte z rodiny. Všechny tyto faktory mohou mít na sociální pracovníky pracující s touto problematikou nežádoucí vliv. K vyrovnání se s těmito emocionálními požadavky je potřeba, aby pracovníci při své práci cítili podporu jak ze strany nadřízených, tak svých kolegů (Biggart et al. 2017).

1.1.1 Rodina

Pojem rodina nelze jednoznačně definovat. Dříve rodina představovala sociální skupinu opírající se o příbuzenství, které vznikalo sňatkem nebo narozením dětí. V současné době lze spíše než o rodině mluvit o rodinném soužití lidí, které spojuje citová vazba (Matoušek et al. 2014). Dle Matouška et al. (2013) rodina představuje první model společnosti, s jakým se dítě setkává a který má zásadní vliv na jeho vývoj a další socializaci. Formuje dítě podle hodnot, které vyznává, a také podle vlastních tradic. Model rodiny tvořený rodiči, jejich dětmi, popřípadě prarodiči vykazuje v čase velkou stabilitu a téměř všechny společnosti jsou na tomto modelu založeny (Matoušek et al. 2013). Vágnerová (2008) popisuje rodinu jako místo, které svým členům poskytuje zázemí a uspokojuje jejich potřeby. Každý člen v ní zastává určité role, které se stávají součástí jeho identity. Má také svůj hodnotový systém, který ovlivňuje chování jejich členů.

1.1.2 Funkce rodiny

Špaňhelová (2010) dělí funkce rodiny na biologicko-reprodukční, která slouží k plození dětí a k uspokojování sexuálních potřeb, ekonomickou, která je chápána jako ekonomické zabezpečení rodiny, dále emocionální, sloužící k emočnímu zabezpečení dětí a k vytváření pocitu jistoty a bezpečí, a socializačně-výchovnou, která představuje výchovu dětí. Z hlediska psychologie autorka rodinu dělí na nukleární, která zahrnuje otce, matku a děti, a širší, jež zahrnuje též příbuzenstvo, jako jsou prarodiče, tety,

strýcové, bratřenci a sestřenice. Všechny tyto osoby dítě vnímá a vytváří si s nimi vztah (Špaňhelová, 2010). Matoušek et al. (2013) tvrdí, že současná česká rodina je křehká a ve srovnání s minulostí málo stabilní a malá. Pokud se dostane do potíží, je častěji závislá na pomoci státu. Aby mohla rodina naplňovat své základní funkce, je potřeba, aby měla určité životní podmínky. Jedná se zejména o zajištění příjmů a schopnost s příjmy hospodařit. Neméně důležité je zajištění bydlení a dovednost domácnost odpovídajícím způsobem udržovat. Dalšími předpoklady funkčnosti rodiny jsou kompetence dospělých členů zabezpečit fungování rodiny, konstruktivně řešit konflikty a udržovat vztahy s širší rodinou a se sociálním prostředím. Role rodičů také spočívá v přijímání dětí, naplňování jejich potřeb a také určování pravidel jejich chování (Matoušek et al. 2013). Další kapitola bude pojednávat o rodinách, které výše zmiňované podmínky fungování nespĺňují a jsou tedy považovány za ohrožené či dysfunkční rodiny.

1.1.3 Ohrožená a dysfunkční rodina

Dle Ondrušové, et al., (2017) je za zdravou a fungující rodinu společností považována rodina, která plní své funkce a uspokojuje potřeby každého člena. Naše společnost si uvědomuje hodnoty, které jí dobře fungující rodina přináší, a její podpoře věnuje významnou pozornost. Rovněž prevence sociálně-patologických jevů v rodině je společností považována za velmi důležitou. Neplní-li rodina všechny své hlavní funkce, představuje pro své členy, zejména pak pro děti, velmi vážné nebezpečí, neboť je svou nefunkčností zasahuje na těch nejcitlivějších místech. Jestliže rodina selhává a není schopna všechny své funkce plnit, může být dítě vystaveno natolik negativním vývojovým podmínkám, že je v krajních situacích nutné přistoupit k jeho umístění mimo rodinu (Ondrušová, et al., 2017). Rodina, jejíž členové se potýkají s problémy, jakými jsou nedostatek sociálních a rodičovských dovedností, citová nezralost nebo konfliktní řešení životních situací, je dle Minarovičové (2018) považována za ohroženou rodinu.

Za dysfunkční Gabura (2012) označuje rodinu, jejíž schopnost zabezpečovat některou z jejích základních rolí je narušená a která nenapĺňuje materiální, psychologické a sociální potřeby svých členů. Dysfunkčnost rodiny autor dělí na **transparentní**, kdy si rodina sama uvědomuje, v jakých oblastech nefunguje, takto se navenek prezentuje a sociální okolí ji rovněž jako dysfunkční vnímá, a dále na **skrytou**, kdy se rodina

navenek prezentuje jako fungující, odmítá akceptovat své problémy a svou situaci interpretuje pomocí obranných mechanismů (popírá nebo racionalizuje svůj problém, odmítá odpovědnost za svůj problém, hledá argumenty, proč se problém nedá řešit, atd.). Obě dysfunkce se dle autora objevují bez ohledu na sociální status, věk, vzdělání, profesi nebo inteligenci.

Gabura (2012) dále přichází s členěním dysfunkčnosti rodin a jejich příčin. Dysfunkčnost dělí na **akutní**, kdy rodina aktuálně nezvládá některé základní funkce a potřebuje krátkodobou pomoc (materiální, poradenskou, finanční). Tato dysfunkčnost bývá přechodná, pokud se problém rychle diagnostikuje a rodina je přístupná odborné pomoci. **Chronická** dysfunkčnost pak představuje rodinu, která dlouhodobě nezvládá některé důležité funkce, na svou situaci se často adaptovala a není motivována ke změně. Tato rodina obvykle očekává jednostrannou podporu a není ochotná své problémy řešit. Jako nejčastější příčiny dysfunkčnosti rodiny autor uvádí například nedostatek financí, bytové problémy, neplacení nájemného a služeb, zadluženost, nezaměstnanost, různé závislosti, záškoláctví dětí, kriminalitu a další. Tyto rodiny prioritně očekávají finanční pomoc formou sociálních dávek a příspěvků a jsou minimálně ochotné pracovat na zlepšení fungování či na budování pozitivních rodinných vztahů. Prostředí takové rodiny má pochopitelně velmi negativní vliv na děti a znemožňuje jejich zdravý vývoj. Dětem vyrůstajícím v takovém prostředí hrozí dle Gabury (2012) například nápodoba problémového chování rodičů v budoucnosti, saturace neuspokojených potřeb v rodině jinými rizikovými zdroji, útěky, život na ulici, uzavření se do sebe, problematická hierarchie hodnot a norem chování a další rizika.

Rodina, která má dlouhodobě více než jeden problém, bývá nazývána mnohoproblémová. Taková rodina se do kontaktu s pomáhajícími organizacemi často dostává v situaci krize, a jakmile krizová situace pomine, rodina o pomoc ztrácí zájem. Mnohoproblémové rodiny jsou prostředím, v němž často dochází ke špatnému zacházení s dětmi. Rodiče, kteří nevhodně zacházejí s dítětem, nemají obvykle představu o důsledcích svého jednání. Následky nevhodného zacházení s dětmi jsou pak dlouhodobé a fatální (Matoušek et al. 2010).

Nejzávažnějším jevem, ke kterému může v rodinách docházet, je násilí a to i na dětech. Tento stav je považován za nebezpečný sociální jev, který může být s ohledem

na ohrožení dítěte vysoce rizikový. Násilné chování může být kategorizováno z hlediska charakteru na fyzické, psychické nebo sexuální a jeho přítomností v rodině jsou ohroženy zejména děti. V důsledku opakovaných ataků se oběť přestane v prostředí domova, kde by měla mít pocit bezpečí, cítit bezpečně (Pemová et al. 2012). Matoušek et al. (2010) dále uvádí, že charakteristickým rysem domácího násilí je jeho opakování, dlouhodobost, stupňování intenzity a prakticky každodenní přítomnost. Závažnost těchto činů páchaných v rámci rodiny jednoznačně dokládají jejich následky. Takové jednání může způsobit velmi vážná a dlouhodobá psychická poškození, která mohou vést až k neurotickým a psychosomatickým poruchám, fobiím, nebo dokonce k suicidiálním tendencím.

1.2 Případová konference

Případová konference (dále jen PK) je jednou ze základních technik sociální práce s rodinou (Pemová et al. 2012). Metodické doporučení (MPSV, 2010) definuje PK jako odbornou diskusi zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny. Účelem je rychlé a úplné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt nejvhodnější řešení. V různých formách tvoří PK základ případové sociální práce (MPSV, 2010). Matoušek et al. (2014) popisuje PK jako jeden z nástrojů pomoci ohroženým rodinám, který dává možnost řídit různé aktivity v souladu se zájmem dítěte a vytvořit systém podpory a pomoci. Cílem případové konference je dle autora rychle reagovat na vzniklou situaci ohroženého dítěte nebo jeho rodiny a hledat optimální řešení. V zájmu péče o ohrožené děti je potřeba, aby rodina byla připravena a ochotna spolupracovat. PK tedy dle autora dává šanci vzniku atmosféry spolupráce. Konkrétní pomoc rodině a ohroženému dítěti musí být pro rodinu uchopitelná, rodina se musí s postupem ztotožnit a považovat ho za svůj.

Bechyňová (2012) považuje případovou konferenci za jeden z primárních znaků sanace rodiny a definuje ji jako plánované, koordinované a pevně strukturované pracovní setkání rodičů, dítěte a odborníků, kteří s ohroženým dítětem, jeho rodiči, popř. i s členy širší rodiny pracovali, pracují nebo budou pracovat ve své každodenní praxi. Tito odborníci jsou vědomě nebo automaticky průvodci rodiny v obtížné životní situaci a pro rodinu znamenají podpůrnou síť. Nejčastěji se jedná o pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), pracovníka sociálních služeb, třídního učitele, výchovného poradce, pracovníka speciálně pedagogického centra, lékaře,

pracovníka zařízení pro výkon ústavní výchovy apod. (Bechyňová, 2012). Pro úspěch PK je podstatná účast rodiny a je-li to vhodné, i přítomnost dítěte. U dětí je však nutné posoudit možná rizika vyplývající z jejich přítomnosti a vyloučit je (MPSV, 2011).

Smyslem případové konference dle Bechyňové et al. (2020) je za aktivní spolupráce všech účastníků situaci ohroženého dítěte a jeho rodiny vyhodnotit, pojmenovat cíl pomoci a vytvořit plán činností, který dítěti a rodině pomohou cíle dosáhnout. Díky spolupráci odborníků pracujících s rodinou či ohroženým dítětem rodiče získají náhled na potřeby dítěte nebo dokážou pojmenovat jeho potíže. Zároveň jsou motivováni a zplnomocňováni k využití svého potenciálu ve prospěch řešení situace dítěte. Proto je PK nástrojem multidisciplinární pomoci dítěti a jeho rodině.

Metodické doporučení MPSV (2010) zdůrazňuje význam zapojení spolupracujících subjektů, jenž snižuje jednostrannou odpovědnost OSPOD. PK zefektivňují spolupráci subjektů a eliminují nesprávné nebo zdvojené postupy. Účelem je především využití všech poznatků o dítěti a jeho rodině, získání a sdílení stanoviska ostatních subjektů a ověření správnosti dosavadních a dalších postupů (MPSV, 2010).

Matoušek et al. (2014) zdůrazňuje skutečnost, že jakmile se v rodině začne dít něco, co může být pro nezletilé dítě ohrožující, jsou prvními místy, kde obvykle bývá riziko ohrožení rozpoznáno, školy. Jedná se např. o zanedbávání školní docházky, zhoršení prospěchu a kázně, špatná komunikace rodičů s pedagogickými pracovníky atd. Školské zařízení je často i první institucí, která má snahu situaci s rodinou řešit. Za neméně významné partnery při řešení situace ohrožené rodiny považuje autor také zdravotnické pracovníky, nejčastěji praktické lékaře ohrožených dětí, ale i další odborníky, jako například psychoterapeuta či psychologa dítěte, psychiatra, logopeda, speciálního pedagoga a další. V závažných případech se osvědčuje i spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, významná je i komunikace se soudy. Dle autora je tedy možné říci, že multidisciplinární spolupráce představuje ideální model řešení situace ohrožené rodiny a je zásadní pro efektivní zhodnocení této situace a pro hledání vhodného řešení (Matoušek et al. 2014).

Výhodou PK je, že se všechny zainteresované strany mohou poznat a společně pracovat na konkrétních úkolech bez předsudků, dohadů a zbytečných překážek. Dalším přínosem je i skutečnost, že v atmosféře spolupráce a podpory se snáze objevuje

potenciál pro hledání nových řešení. Na případovém setkání lze vybrat ze všech postupů ten, který má pro klienta největší prospěch a s nímž se rodina ztotožňuje. Odpovědnost za řešení obtížné situace je navracena do rukou rodičů a dalších lidí v nejbližším okolí ohroženého dítěte. Ti získávají důvěru ve změnu dané situace a s důvěrou i motivaci na této změně aktivně pracovat. PK rovněž pomáhá rozložit odpovědnost za případ tím, že každý ze subjektů má svůj jasný úkol. Tento nástroj dává zároveň možnost účinné kontroly (MPSV, 2011). Dle Bechyňové et al. (2020) přináší PK novou dimenzi sociální práce s rodinou s možností vybudovat širokou síť podpory bez zbytečné časové prodlevy, a to především zásluhou multidisciplinární spolupráce.

PK téměř vždy svolává OSPOD, který také zabezpečuje její organizaci a je zodpovědný za vytvoření plánu. Rovněž řídí spolupráci odborníků, na základě poznatků o situaci v rodině pomáhá volit vhodné kroky k řešení obtížné situace a zároveň dohlíží na efektivitu poskytovaných služeb (MPSV, 2011)

1.2.1 Základní principy případové konference

Bechyňová (2012) pojmenovává základní principy realizace PK jako:

- **Respekt k odlišnostem a specifickým potřebám dítěte** je zásadní podmínkou efektivity PK, neboť každý člověk potřebuje cítit, že je respektován a vnímán jako plnohodnotná lidská bytost.
- **Informovanost** znamená, že jednotliví účastníci sdílejí informace, které se týkají cíle PK a mohou vést k dobrému vyhodnocení situace a k nalezení optimálního řešení.
- **Spolupráce** všech účastníků je při vyhodnocování situace a následném plánování změn podstatná. Rodičům umožňuje získat náhled na potřeby dětí a zplnomocňuje je v jejich kompetencích.
- **Partnerství rodičů a odborníků** je důležitou hodnotou v tomto procesu. Na PK je důležité, aby se místo spolupráce situace nezměnila na boj o moc. Mohou nastat situace, kdy vznikne mezi rodiči a některými odborníky napětí, rodiče se mohou zlobit, rozčilovat apod. Přesto je nutné zachovat respekt a komunikovat věcně, bez emocí. Přítomní odborníci by měli spolupracovat na zachování atmosféry, v níž se všichni cítí jako rovnocenní partneři. Tento princip se týká

rovněž partnerství mezi jednotlivými odborníky. Ti by si měli naslouchat a respektovat názory ostatních kolegů.

- **Struktura případové konference** je jedním z hlavních principů realizace efektivní PK. Je předem daná a její jednotlivé části na sebe navazují. Každá část struktury má svůj cíl, obsah a časovou dotaci.
- **Odpovědnost a závazek jednotlivých účastníků dodržovat plán** – každý účastník má předem znát cíl a svůj podíl na jeho splnění. Spolupráce na jednotlivých částech struktury zvyšuje i pocit odpovědnosti a závazku k dodržování plánu.
- **Zaměření na reálnou změnu** znamená, že na PK má smysl se věnovat pouze situacím, které jsou reálně změnitelné.
- **Účast odborníků z praxe** - jsou to odborníci, s nimiž je rodina v přímém kontaktu a jejichž činnost souvisí s cílem PK.
- **Zaměření na potřeby dětí** - formulace cíle zaměřená na potřeby dítěte může přispět k zapojení rodičů i dětí do procesu a motivovat je ke změně. Důležité je, vyvarovat se popisu rodičovského chování či selhání. Pokud se na začátku nepodaří oddělit emoce rodičů od cíle, budou připraveni spíše bojovat než spolupracovat. Absence spolupráce pak vyústí v neefektivní PK.
- **Motivování a zplnomocňování rodičů a dětí** - je důležité vyvarovat se jednání, která rodinu demotivují, to znamená např. neudílet rady a doporučení, ale spíše nabízet možnosti řešení, nepřipomínat nutnost prevence a nezdary rodiny z minulosti, ale vyhodnotit současnou situaci a pojmenovat silné stránky rodiny, nepožadovat přísliby spolupráce, ale projevit zájem o názor rodičů a dítěte, zájem o porozumění situaci z pohledu rodiny a o hledání způsobů řešení s ohledem na možnosti rodiny (Bechyňová, 2012).

MPSV (2011) v manuálu pro PK uvádí další významné principy, jako například objektivitu, důvěrnost, diskrétnost a bezpečí a aktuálnost.

1.2.2 Důvody pro realizaci případové konference

PK je vhodné svolat vždy, když je potřeba vyhodnotit situaci dítěte a získat informace z různých zdrojů, koordinovat spolupráci v blízkém okolí dítěte, rozdělit odpovědnosti a koordinovat péči, sjednotit postup všech zúčastněných a rychle reagovat na ohrožení dítěte nebo přijmout zásadní rozhodnutí v životě dítěte, např. návrh na předběžné

opatření nebo odebrání dítěte z rodiny (Bechyňová, 2012). Prospěšným nástrojem je PK rovněž v situacích, které ohrožují sociální status rodiny, u rodin s mnoha problémy, rodin ohrožených chudobou či sociálním vyloučením, rodin zanedbávajících či nezvládajících výchovu a péči o děti. Dále v situacích vyžadujících umístění dítěte mimo rodinu, v případě plánovaných i náhlých změn prostředí dítěte, revidování dlouhodobého umístění dítěte mimo rodinu, obtížné, selhávající nebo nezdařené náhradní rodinné péče, ve zvlášť komplikovaných případech a v případech nespolupracující rodiny (MPSV, 2011).

Dle § 10 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin. § 14 odst. 1 a 2 téhož zákona ukládá povinnost realizovat PK vždy před podáním návrhu soudu:

- a) *na rozhodnutí, zda je potřeba souhlas rodičů k osvojení dítěte*
- b) *na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti*
- c) *na nařízení ústavní výchovy*
- d) *na prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy*
- e) *na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc*
- f) *na svěřeni dítěte do pěstounské péče*
- g) *na nařízení výchovného opatření*
- h) *na přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy*
- i) *na pozastavení výkonu povinností a práva péče o dítě u nezletilého rodiče*
- j) *na zachování povinností a práva péče o dítě u rodiče omezeného ve svéprávnosti*
- k) *na zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení (Zákon č. 359/1999 Sb., § 10 a 14)*

1.2.3 Typy případové konference

V následující kapitole budou popsány některé typy PK. Bechyňová (2012) rozděluje PK na klasickou, urgentní, motivační, metodickou a expertní.

Klasická PK je v praxi nejčastějším typem a má podobu úvodní, průběžnou a závěrečnou. V úvodní dochází k prvnímu společnému setkání rodičů a dítěte

s odborníky, kteří s rodinou pracují. Vytváří se zde první verze cíle a definují se prostředky k jeho dosažení. Průběžná PK je každé následující společné setkání rodiny s odborníky, kde dochází k monitoringu situace a vyhodnocení jednotlivých kroků plánu. Na závěrečné pak dochází ke konkrétním rozhodnutím, která se týkají zmírnění rizik na straně dítěte či rodičů, evaluaci cíle, metod používaných jednotlivými účastníky, jejich silných či slabých stránek, identifikace potenciálních nebezpečí pro dítě a jeho rodinu atd. Na základě vyhodnocení je vytvořen další plán práce a další cíle, které musí odpovídat aktuálním potřebám dítěte a rodiny. Po závěrečné PK spolupráce dítěte a rodiny s pracovníkem OSPOD pokračuje (Bechyňová, 2012).

Urgentní PK je svolávána v případech, kdy jsou potřeby dítěte ohroženy, ale v rodině existují zdroje, díky kterým nemusí být dítě z rodiny odebráno, nebo pokud dítě není aktuálně ohroženo, ale existuje reálné riziko, že v blízké době bude. Dalším důvodem může být situace, kdy bylo dítě odebráno z rodiny rychlým předběžným opatřením, ale v rodině jsou pravděpodobné zdroje využitelné pro jeho návrat domů, nebo je ohroženo a jeho situace vyžaduje okamžité řešení. Plán aktuálních řešení je zaměřen na zmírnění dopadu stresu na členy rodiny a zajištění nejnutnějších potřeb dítěte. Členové rodiny dostávají úkoly, které jsou schopni zvládnout a které vedou k postarání se o dítě a k vyrovnání se s novou situací. Urgentní PK bývá svolána do tří až čtyř dní od zjištění rizikové situace (Bechyňová, 2012).

Motivační PK pomáhá popsat situace, kdy rodina spolupracovala a dosáhla určité změny. Rovněž přispívá k zpřehlednění postupů a způsobů komunikace s ohroženou rodinou a ke zjištění, zda tyto metody fungují. Výstupy motivační PK by měly motivovat rodiče a dítě k žádoucím změnám. Pracovník OSPOD ji svolává v případech, kdy rodiče či dítě nespolupracují na plnění plánu, který byl stanoven na klasické PK. Specifikem tohoto typu PK je schopnost profesionálního náhledu a týká se práce jednotlivých odborníků a reflexe této práce (Bechyňová, 2012)

Metodická PK bývá iniciována nadřízeným metodickým orgánem, a to magistrátem, krajským úřadem nebo OSPOD. Cílem spolupráce s metodikem nadřízeného orgánu je rozšířit spektrum názorů odborníků při vyhodnocování situace a posílit či prohloubit dovednosti sociálních pracovníků příslušného OSPOD při realizaci PK. Rodiče se této PK obvykle neúčastní (Bechyňová, 2012).

Expertní PK je podobná metodické a má přispět zainteresovaným odborníkům nezávislou radou, konzultací či doporučením, rozšířit varianty řešení. Je svolávána ve zvlášť komplikovaných situacích, kdy odborníci pracující s rodinou potřebují radu, konzultaci či doporučení od dalších nezávislých odborníků, jako jsou soudní znalci a renomovaní odborníci věnující se řešené problematice v regionu. Ani na této PK nebývají rodiče přítomni (Bechyňová, 2012).

1.2.4 Průběh případové konference

Jednotlivé kroky PK, které budou v této kapitole popsány, vycházejí z Manuálu k PK, který jasně definuje pevnou strukturu tohoto setkání (MPSV, 2011).

Úvod a přivítání – na začátku moderátor přivítá všechny účastníky a poděkuje jim za účast. Současně všechny seznámí s průběhem jednání a dohodne základní pravidla diskuze.

Představení účastníků – v této fázi se každý z účastníků představí a popíše svou roli na setkání. S představováním obvykle začíná moderátor.

Představení cíle setkání – moderátor znovu zopakuje důvod a účel setkání.

Představení případu – v této fázi moderátor vyzve klienta, aby svými slovy popsal svou situaci a sdělil ostatním, co od setkání očekává. Moderátor klientovy informace doplní, popřípadě upřesní. Pokud si klient hovořit nepřeje, informace podá moderátor nebo svolavatel.

Mapování současné situace a aktuálních potřeb dítěte – účelem této fáze je shromáždit informace a identifikovat potřeby klienta, ujasnit si příčinu problému a určit hlavní cíle práce s rodinou. Probíhá diskuse, ve které každý účastník dostane prostor se vyjádřit. Výstupem této části setkání je přehled hlavních potřeb a pojmenování problému.

Návrhy řešení – moderátor vyzve účastníky, aby přednesli návrhy na řešení situace. Měl by být vytvořen bezpečný prostor pro nápady směřující k hledání vhodných kroků. Základem je předpoklad, že skupina na základě podnětů ostatních vymyslí více, než by vymyslel jednotlivec.

Tvorba a finalizace konkrétního plánu – navržená řešení musí zohlednit možnosti a schopnosti klienta, rovněž dostupné zdroje v okolí. Cílem je stanovit konkrétní úkoly a osoby zodpovědné za jejich plnění. Součástí je i stanovení termínů, do kdy je třeba jednotlivé úkoly splnit.

Kontaktní osoba a určení termínu dalšího setkání – kontaktní osoba je svolavatel, obvykle tedy OSPOD. Ten je průběžně informován o plnění plánu od ostatních účastníků. V této fázi svolavatel rovněž stanoví termín dalšího setkání.

Zhodnocení setkání – průběh setkání zhodnotí každý účastník ze svého pohledu sám, zvláštní prostor však patří klientovi. Jako poslední se k setkání vyjádří moderátor, který se zároveň s přítomnými rozloučí a poděkuje za účast.

Výstupy – výstupem PK je individuální plán péče. Je to vlastně přehled konkrétních kroků řešení, který zahrnuje i informace o tom, co je třeba zařídit pro dosažení požadované změny, ale také informace o existenci zdrojů podpory a pomoci. Dále jsou v plánu popsány konkrétní kroky, které je třeba učinit, kdo, kdy a co udělá a kdy dojde k vyhodnocení plnění plánu (MPSV, 2011). Vypracovaný písemný plán koordinátor rozešle všem účastníkům. Formulace plánu musí být pro rodinu srozumitelná s ohledem na jejich sociokulturní úroveň (Matoušek et al. 2014).

1.3 Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochrana dětí (dále jen SPOD) je soubor činností zakotvených v zákonech, které slouží k ochraně práv dětí. Jelikož ke zdravému vývoji dítěte je podstatné, aby vyrůstalo v rodinném prostředí, zabývá se SPOD nejen samotnými dětmi, ale také jejich rodinou. Řada činností, které SPOD zahrnuje, tak směřuje k obnově narušených funkcí rodiny (Matoušek et al. 2016).

SPOD také představuje jednu z oblastí praktického naplňování lidských práv v systému moderní sociální politiky a je projevem společenské odpovědnosti státu za ochranu a péči o slabší a potřebné. Výkon současné SPOD je garantován státem prostřednictvím státní správy, její přímý výkon pak zajišťují sociální pracovníci na místní úrovni. Tento systém zaručuje rovný přístup všem dětem v nouzi. V současné době je pozornost většiny legislativních systémů ochrany dětí věnována především snaze nalézt rovnováhu mezi ochranou dětí a ochranou rodičovských práv, vymezení kompetencí státních

institucí zasahovat do integrity soukromí rodiny a dětí a vyvážení nástrojů prevence a represe v právních normách i procesních postupech sociální práce (Pemová et al. 2012).

Dle Mojžíšové (2008) je hlavním východiskem SPOD prospěch a blaho dítěte, které je vždy nadřazeno všem zájmům ostatním. Legislativní rámec SPOD upravuje značně citlivou stránku života každého z nás, a proto vychází z ústavních principů a mezinárodních úmluv, ve kterých jsou dětská práva zakotvena. Jedná se především o Ústavu České republiky, Listinu základních práv a svobod a Úmluvu o právech dítěte (Mojžíšová, 2008). První mezinárodní dohodou, která zaručovala dětem ochranu, byla Deklarace práv dítěte, přijatá Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1959. Úmluva o právech dítěte, která byla přijata teprve o třicet let později v roce 1989, pak byla ve skutečnosti prvním mezinárodně závazným dokumentem zabývajícím se právy dětí (Waghri et al. 2020).

Klíčovou právní normou v ČR je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon), který SPOD definuje jako:

- a) *Ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu*
- b) *Ochranu oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění*
- c) *Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny* (zákon č. 359/1999 Sb., § 1 odst. 1)

Dle tohoto zákona se sociálně-právní ochrana poskytuje dítěti, které na území ČR:

- a) *Má trvalý pobyt*
- b) *Má povolen trvalý nebo dlouhodobý pobyt*
- c) *Podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu*
- d) *Je oprávněno trvale pobývat* (zákon 359/1999 Sb., § 2 odst. 2)

Zákon o SPOD ale není jediným právním předpisem, který se touto oblastí zabývá. Mezi další důležité právní normy patří zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, který upravuje rodinné vztahy, jako např. manželství, vyživovací povinnost, osvojení, rozvod a další. Stejně tak Občanský soudní řád, upravující občansko-právní řízení týkající se nezletilých dětí před soudy, dále občanský zákoník, který řeší např. otázky dědictví a již zmiňovaná Úmluva o právech dítěte, která představuje velmi důležitý mezinárodní dokument poukazující na hodnotu rodiny a který rodině zaručuje právo na ochranu

a pomoc při plnění její společenské role, tedy především při výchově dětí. Podpisem a ratifikací této smlouvy se Česká republika zavázala zajistit smlouvou daná práva každému dítěti, které se vyskytuje na území její jurisdikce. Jde např. o právo na život, na jméno, státní příslušnost, právo na své rodiče a jejich péči a další (Kachlová et al. 2005).

Činnost SPOD se dle Matouška (2008) zaměřuje především na nezletilé děti, jejichž rodiče zemřeli, nemohou nebo nechtějí plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, a také na děti, které vedou nemravný nebo zahálčivý život, opakovaně utíkají z domova nebo na kterých byl spáchán trestný čin.

Ondrušová et al. (2017) uvádí instituce, které Česká republika v zájmu pomoci dětem zřizuje. Ty poskytují širokou škálu služeb zaměřených na co nejefektivnější naplňování potřeb dítěte. Jsou to především:

- Krajské úřady
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- Obecní úřady
- Ministerstvo PSV, MZ, MŠTV
- Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí
- Komise pro SPOD
- Poradní sbory hejtmanů krajů
- Poradní sbor ministra práce a sociálních věcí
- Další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem SPOD pověřeny (Ondrušová et al. 2017).

Činnost výše zmiňovaných orgánů je zakotvena rovněž v zákoně o SPOD. Ten současně ukládá povinnost těchto orgánů spolupracovat s dalšími institucemi ochrany dětí, zejména se soudy, a také povinnost rodičů spolupracovat s orgány SPOD (Mojžíšová, 2008).

Dle Matouška et al. (2013) je jedním z hlavních úkolů SPOD předcházet a včas zamezit vzniku problémů týkajících se výchovy a péče o děti. Ke zmiňovaným účelům mohou obce a kraje zřizovat zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně-výchovné činnosti, které se orientují na zlepšování sociálních dovedností a na smysluplné využití volného času dětí, dále zařízení pro děti vyžadující okamžitou

pomoc, které představuje nejen poskytnutí ubytování, ale i zdravotnickou, psychologickou a další odbornou pomoc, výchovně-rekreační tábory, jež jsou určeny primárně pro děti s poruchami chování a zařízení pro výkon pěstounské péče (Matoušek et al. 2013).

Mojžíšová (2008) uvádí další zásadní funkci orgánů SPOD, a tou je motivovat rodiče k plnění svých rodičovských odpovědností. To podmiňuje zákonem stanovená povinnost obecních úřadů vyhledávat rodiny a děti, které zmiňované povinnosti řádně neplní, a pracovat s nimi tak, aby za plnění svých povinností vůči dětem převzaly zodpovědnost. Pokud však rodiče výchovu a péči o dítě vážně ohrožují a současně byly vyčerpány jak veškeré možnosti nápravy, tak využití náhradní rodinné péče, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Legislativní rámec tohoto opatření je zakotven v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Moderní společnost však umístování dětí do ústavní péče klade až na poslední místo (Mojžíšová, 2008).

Za příčinu neuspokojivé péče o děti považuje Pemová et al. (2012) mnohdy závažné sociální problémy rodiny, zejména ekonomické. Proto nelze opomenout pomoc rodinám zaměřenou také na poskytování finanční i hmotné pomoci, na prevenci chudoby a sociálního vyloučení. V České republice existuje celá řada dávek státní sociální podpory, hmotné nouze, sociální péče, nemocenského a důchodového zabezpečení nebo podpory v nezaměstnanosti. Rovněž oblasti sociální politiky, jako například rodinná politika, politika zaměstnanosti, bytová politika, prevence kriminality a další, jsou účinnými nástroji pomoci rodinám v obtížné ekonomické situaci. Významná je i existence poskytovatelů sociálních služeb, jako jsou azylové domy, krizová centra, služby sociální intervence, nízkoprahová centra apod. (Pemová et al. 2012).

Mojžíšová (2008) ovšem upozorňuje na skutečnost, že celý systém SPOD, vykonávaný skrze právní normy, chránící především ty nejmenší a nejzranitelnější, představuje pouze teorii, pokud ji nebudou vykonávat lidé s lidskostí, angažovaností, obětavostí a s osobním zaujetím.

1.4 Sociální pracovník

„Sociální pracovníci dělají práci, která je duchovně, mravně a fyzicky náročná, práci, která je trvalou zkouškou charakteru a inteligence, práci, která vyžaduje zcela mimořádnou odhodlanost a angažovanost.“

Jonathan Dimbleby (britský publicista a humanitární pracovník)

Pemová et al. (2012) popisuje profesionálního sociálního pracovníka (dále jen SP) jako člověka, který dosáhl předepsaného vzdělání, soustavně pracuje se svou profesní zkušeností, dodržuje standardy dobré praxe a řídí se etickými zásadami a hodnotami sociální práce.

V České republice upravuje kvalifikační předpoklady pro výkon povolání SP zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Odbornou způsobilostí je dle tohoto zákona vyšší odborné vzdělání v oborech zaměřených na sociální práci nebo sociální pedagogiku, vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském či doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči nebo sociální patologii (Zákon č. 108/2006 Sb. §110, odst. 4). Kromě vzdělání musí SP splňovat další podmínky, kterými jsou zdravotní způsobilost, svéprávnost a bezúhonnost (Mátel, 2019).

Podle Ondrušové et al. (2017) je SP odborník, který má k vykonávání této profese potřebné předpoklady, dovednosti a vlastnosti. Osobnostní předpoklady a životní zkušenosti dle autorky přímo předurčují úspěšnou či neúspěšnou spolupráci s klientem. Profesionál do sociální práce vkládá celou svou osobnost, což představuje nejen teoretické znalosti a praktické zkušenosti, ale i jeho životní styl, názory, sociální role apod. Význam osobnostních kvalit SP spočívá i v tom, že se pro klienta může stát vzorem. Úkolem SP je dle autorky přispívat ke zlepšení sociální situace jednotlivců, skupiny, komunity či společnosti. Pomáhá, předchází, řeší či odstraňuje problémy s interakcí se společenským prostředím a motivuje klienta k převzetí vlastní zodpovědnosti a k využití vlastních zdrojů. Zásadním principem jeho práce je respekt k individualitě a jedinečnosti každého člověka. SP tedy pomáhá lidem tam, kde si své potřeby nejsou schopni zabezpečit sami, snaží se o obnovu sociálního fungování a o dosažení nezávislosti klienta na sociální pomoci. Dalším z významných úkolů je i zjišťování příčin a předcházení vzniku nežádoucích sociálních jevů (Ondrušová et al.

2017). Povinnost věnovat se veškerým aspektům lidského a sociálního fungování pak vyplývá z principů sociální práce, jakými jsou respekt, sociální spravedlnost, hodnota lidského života, důstojnost a hodnota mezilidských vztahů (Shdaimah et al. 2012).

Sociální pracovník dle zákona č. 108/2006 Sb., § 109, o sociálních službách, vykonává:

- *Sociální šetření*
- *Analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti*
- *Odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence*
- *Depistážní činnost*
- *Zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče*
- *Poskytuje sociálně právní poradenství*
- *Poskytuje krizovou pomoc*
- *Poskytuje sociální rehabilitaci*
- *Zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje*
- *Koordinuje poskytování sociálních služeb*

Profesionalita SP představuje schopnost identifikovat potřeby konkrétního člověka s využitím znalostí ze základů sociologie, psychologie, zdravotní péče, práva a sociální politiky a na základě těchto znalostí následně navrhnout vhodné řešení. Pracovník na sobě musí neustále pracovat, aby si svou odbornost nejen vytvořil, ale nadále rozvíjel a udržoval (Smutková, 2007). Tento požadavek je ostatně vymezen i v zákoně, který ukládá povinnost SP soustavně se vzdělávat v rozsahu minimálně 24 hodin za kalendářní rok. Zaměstnavatelům současně nařizuje povinnost další vzdělávání sociálním pracovníkům zabezpečit a umožnit. Vzdělávání lze uskutečňovat formou účasti na kurzech s akreditovanými programy, na odborných stážích, školících akcích nebo konferencích (Zákon č. 108/2006 Sb., § 111).

Vzhledem k náročnosti této profese považuje Mátel (2019) za důležité, aby SP kromě vzdělání disponoval i jistými osobnostními předpoklady. Za nejdůležitější považuje autor komunikační dovednosti a pozitivní vztah k lidem. Dalšími nezbytnými vlastnostmi jsou dle autora empatie a sociální citění (Mátel, 2019). Je nezpochybnitelným faktem, že empatie hraje zásadní roli při vytváření vztahu mezi SP a klientem, a ukázalo se, že klienti ji od pracovníků očekávají (Lynch, 2019). Mátel (2019) dále považuje

za potřebné další dovednosti, jako jsou sebereflexe a sebeovládání. Tyto nelze opomenout, neboť jsou předpokladem emocionální stability a kompetentnosti. Matoušek et al. (2013) pokládá výše zmiňované dovednosti, zejména pak komunikační, rovněž za nezbytné a doplňuje je o další neméně důležité vlastnosti, jimiž jsou např. důvěryhodnost, diskrétnost, spolehlivost, schopnost naslouchání, autentičnost, ale i přitažlivost. Tu autor chápe nejen z pohledu fyzického vzhledu, ale hlavně jako klientovo vnímání pracovníka v souvislosti s názorovou spřízněností a duševní kompatibilitou. Jde tedy o přirozenou náklonnost k pracovníkovi.

SP se dle Matouška (2003) při své práci pohybuje v mezích práv a povinností daných zákony, zaměstnavateli a profesními standardy. To je důležité, protože pracovník často zasahuje do života klientů, a je tedy nutné, aby jeho právo zasahovat bylo legitimní. Tento systém ho na jedné straně chrání před vlastní odpovědností, ale na straně druhé často i limituje.

Nároky na osobnost SP jsou dle Ondrušové et al. (2017) nemalé, stejně tak jako očekávání klienta. Neměla by proto být opomíjena skutečnost, že jakkoliv je pomáhající profesionál cílevědomý a uvědomělý, stále je to jen člověk a jako takový má právo i chybovat.

1.4.1 Sociální pracovník na oddělení sociálně právní ochrany dětí

Sociální pracovník vykonávající SPOD jsou v naší společnosti vnímáni předsudečně. Mnohdy je s nimi spojována hrozba odebrání dětí z rodiny. Jen zřídka jsou tito pracovníci vnímáni jako profesionálové a jejich kompetence jsou přeceňovány i podceňovány (Matoušek et al. 2016). Dovednosti SP pracujícího s rodinou jsou srovnatelné s požadavky na dovednosti všech SP. Jako poskytovatel pomoci rodinám by však měl počítat s případnou neochotou dospělých členů rodiny spolupracovat a měl by docílit toho, aby ho rodina vnímala jako partnera (Ondrušová et al. 2017). Matoušek et al. (2016) píše, že pracovníci na oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) se obvykle setkávají s klienty, kteří mají velmi vážné problémy a z nich plynoucí nereálná očekávání vůči odborníkům. V případě, že jejich očekávání nejsou naplněna, může docházet k neadekvátním emočním reakcím. Od SP se pochopitelně očekává, že tyto situace budou zvládat, což pro ně představuje obrovskou psychickou zátěž. Příčinou frustrace mohou být i situace, kdy některým potřebám klientů nelze

vyhovět pro nedostatek zdrojů (např. chybí služby, sociální bydlení apod.) nebo přetížení nadměrnou administrativou, jejíž množství neustále navyšují novely zákona o SPOD (Matoušek et al., 2016).

Matoušek et al. (2017) pojmenovává široké spektrum požadavků a vědomostí SP na OSPOD. Jsou jimi zejména znalost platné legislativy týkající se rodiny a SPOD, systému sociální správy a fungování státní správy v obci s rozšířenou a přenesenou působností, systému školských a zdravotnických zařízení pro děti, soudního opatrovnického řízení, trestního řízení týkajícího se dětí a mládeže a další. Kromě obecných předpokladů pro profesi SP musí pracovník na OSPOD disponovat dalšími schopnostmi, jakými jsou například komunikace s dítětem a rodiči, hodnocení míry ohrožení a fungování rodiny vůči dítěti, poskytnout poradenství rodičům, zastupovat dítě v případě trestního řízení nebo rozvodu rodičů a další (Matoušek et al. 2017). Gulová (2011) se domnívá, že důležitým aspektem práce s rodinou je i respekt ke zvyklostem a kulturní a hodnotové orientaci rodiny. Rozhodující podle autorky je hodnocení kvality vztahu k dětem a také vztahu všech členů rodiny k sobě navzájem. Za neméně důležité pak považuje i hodnocení vazby rodiny ke škole, k zaměstnavatelům rodiny a k dalším institucím. Podstatná je i sociální síť rodiny, jejich vazby, vyhlídky na budoucnost a spokojenost.

Dle Kachlové et al. (2017) se SP na OSPOD zabývají veškerou problematikou SPOD uvedenou v zákonech. Právní normy jim pak jasně stanovují, co dělat mohou, co musí, a naopak, co dělat nesmí. Děti, kterým je SPOD poskytována, musí být evidovány a je o nich vedena spisová dokumentace, jenž vychází ze zásad mlčenlivosti. SP na OSPOD mají pravomoc vstupovat do rodiny, a to i přes nevoli rodičů. V jejich kompetenci je i volba možných opatření, která mohou stávající situaci vyřešit nebo přinejmenším zmírnit. Smyslem práce je pak docílit takového stavu, kdy si rodina problém uvědomí, a je tak motivována ke spolupráci. Značně významnou pravomocí, kterou zákon SP uděluje, je dle autorky právo navštěvovat děti v jejich domácnosti a zhotovovat obrazové i zvukové záznamy prostředí, v němž dítě žije (Kachlová et al. 2005). Pott (2017) zdůrazňuje nutnost vytvoření kvalitního vztahu založeného na vzájemné důvěře mezi SP a klientem. Ta je předpokladem úspěšné práce s rodinou a klíčem ke zmírnění negativních jevů v ní. Rovněž zapojení celé rodiny jedle autora nezbytnou podmínkou efektivní práce.

Podle Trutera et al. (2017) je nezpochybnitelné, že SP na OSPOD se často potýkají s pracovním přetížením a s rizikem agrese ze strany klientů. Klient v emoci je běžnou situací, se kterou se SP potýká. Práce na OSPOD je navíc stresující pro svou zákonnou povahu, která umožňuje odebírání dětí z rodin do náhradní rodinné péče, což je záležitost pro většinu z nás velmi citlivá. Pracovníci se musí často velmi rychle rozhodovat s ohledem na hrozící rizika a tato rizika správně posoudit a vyhodnotit. V důsledku těchto faktorů jsou SP v tomto oboru vystaveni enormní hrozbě negativních dopadů, jako jsou deprese, únava, vyčerpání a v neposlední řadě syndrom vyhoření (Truter et al. 2017).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem výzkumného šetření je zmapovat, jak sociální pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec využívají PK při práci s ohroženými rodinami a dětmi. S ohledem na stanovený cíl byly vymezeny dílčí cíle, a sice:

- S jakým efektem je tato metoda realizována?
- Jaké viditelné kroky, vedoucí ke zlepšení, zmírnění či vyřešení situace rodiny SP po jejím uskutečnění zaznamenávají?

V návaznosti na dílčí cíle výzkumu pak došlo ke stanovení tří základních výzkumných otázek:

VO 1: Mají případové konference smysl?

VO 2: Je případová konference adekvátní nástroj sociální práce?

VO 3: S jakými viditelnými kroky se pracovníci odboru sociálně-právní ochrany dětí po realizaci případové konference setkávají?

3 METODIKA

3.1 Použité metody

Výzkumné šetření zkoumá, jak pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec využívají PK při práci s ohroženými dětmi a jejich rodinami, s jakým efektem je tato metoda realizována a jaké viditelné kroky, vedoucí ke zlepšení, zmírnění či vyřešení situace rodiny, jsou po jejím uskutečnění zaznamenávány. V návaznosti na cíl výzkumu došlo ke stanovení tří základních výzkumných otázek:

VO 1: Mají případové konference smysl?

VO 2: Je případová konference adekvátní nástroj sociální práce?

VO 3: Jaké viditelné kroky pracovníci odboru sociálně právní ochrany dětí po realizaci případové konference zaznamenávají?

Za účelem zpracování mé práce byl zvolen kvalitativní výzkum. Podle Skutilla et al. (2011) je tato metoda založena na podrobné analýze získaných dat. Hendl (2016) popisuje kvalitativní výzkum jako vyhledávání informací týkajících se zkoumaného předmětu a jejich následná analýza. Celý proces výzkumu se odehrává v delším časovém období, kdy sběr dat i analýza probíhají současně. Za výhodu kvalitativního přístupu považuje Hendl (2016) například dosažení hloubkového popisu zkoumaného jevu, zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí nebo také možnost navrhnout teorie. Naopak za nevýhody autor pokládá obtížnost testování hypotézy a teorie a také časovou náročnost sběru a analýzy dat. Švaříček et al. (2014) vidí další nevýhodu v tom, že teorie, které vycházejí z kvalitativního výzkumu, nelze zobecňovat a jsou validní pouze pro výzkumný vzorek.

K získání dat pro účely mé práce byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Tato metoda je dle Švaříčka et al. (2014) hlavním nástrojem kvalitativního výzkumu. Jejím účelem je získat podrobné a ucelené informace o zkoumaném předmětu. Zásadním požadavkem na výzkumníka pak je vytvořit detailní záznam průběhu výzkumu.

3.2 Výzkumný soubor

Výběr respondentů byl orientován na ORP Jindřichův Hradec. K vytvoření výzkumného vzorku byli vybráni kvalifikovaní sociální pracovníci pracující na OSPOD v tomto

regionu, kteří s touto metodou pracují a mají s ní bohaté zkušenosti. Všichni respondenti tedy splňovali základní kritéria, kterými jsou:

- osobní zkušenost alespoň se dvěma PK
- praxi na OSPOD minimálně dva roky
- souhlas pracovníka s účastí na anonymním šetření

Výběr respondentů tedy proběhl záměrně. Skutil et al. (2011) popisuje výzkumný vzorek jako osoby, které mohou výzkumníkovi poskytnout detailní a autentické informace o zkoumaném jevu. Počet participantů obvykle nebývá velký, podstatný je výběr, který odpovídá cíli výzkumu. Ideální dle autora je, když se nasatí významové kategorie, ze kterých se následně vytváří teorie. Sběr potřebných dat probíhal na základě tohoto principu a velikost výzkumného souboru se tedy odvíjel od saturace nasycení vzorku. Jakmile se získané informace začaly opakovat a respondenti již nepřinášeli žádné nové údaje, rozhovory byly na základě nasycení vzorku ukončeny. Výzkumný soubor nakonec tvoří sedm respondentů.

3.3 Průběh výzkumu

Jako první jsem telefonicky kontaktovala vedoucí sociálního odboru Městského úřadu Jindřichův Hradec, informovala ji o plánovaném výzkumu a seznámila s cílem mé práce. Následně mi bylo poskytnuto několik kontaktů na sociální pracovníce, které již měly s realizací PK bohaté zkušenosti a byly ochotny mi rozhovor poskytnout. Současně jsem byla upozorněna na skutečnost, že všechny pracovníce jsou velmi vytížené i s ohledem na současnou epidemickou situaci a z toho důvodu bude hledání vhodného termínu pravděpodobně nesnadné. Všechny doporučené kontakty jsem postupně telefonicky oslovila, opětovně jsem je seznámila s účelem rozhovoru a domluvila si s nimi den a čas schůzky. Pochopitelně nastávaly situace, kdy, některá pracovníce musela schůzku z pracovních důvodů zrušit a bylo nutné nacházet nové termíny. Nakonec se podařilo získat sedm rozhovorů. Tři respondenti pracují na OSPOD Jindřichův Hradec, dva v Třeboni a dva v Dačicích. Sběr dat byl ukončen na základě saturace vzorku, kdy žádná získaná data již nepřinášela nové informace. Základní informace o respondentech popisuje následující tabulka. Z důvodu zachování anonymity budou respondenti označeni písmenem R a čísly 1 až 7.

Tabulka č. 1: Základní údaje o respondentech

Označení	Pohlaví	Délka praxe na OSPOD	Pracovní pozice
R1	Žena	13 let	Sociální pracovníce
R2	Žena	8 let	Sociální pracovníce
R3	Žena	12 let	Sociální pracovníce
R4	Žena	2 roky	Sociální pracovníce
R5	Žena	20 let	Sociální pracovníce
R6	Žena	8 let	Sociální pracovníce
R7	Žena	6 let	Sociální pracovníce

Zdroj: vlastní zpracování

3.4 Sběr dat

Rozhovory s jednotlivými respondenty probíhaly v průběhu ledna a února 2021. Respondenti měli možnost zvolit si místo, kde bude dotazování probíhat, aby se během rozhovoru cítili příjemně a měli dostatek soukromí. Všichni projevíli přání rozhovor realizovat na jejich pracovištích, kde měli požadované soukromí. Jednotlivé rozhovory trvaly v řádu desítek minut. Každý rozhovor byl se souhlasem respondenta zaznamenán na záznamové zařízení a následně přepsán na záznamový arch, neboť přesná transkripce je k analýze kvalitativních dat nezbytná.

3.5 Analýza dat

Analýza dat byla provedena prostřednictvím metody otevřeného kódování. Strauss et al. (1999) popisuje tuto metodu jako proces analyzování, porovnávání a následné kategorizaci získaných dat. Prvním krokem k získání potřebných kódů byl doslovný přepis získaných dat na záznamový arch. Zaznamenané rozhovory byly opakovaně pročítány za účelem hlubšího porozumění, podrobného rozboru textu a následného pojmenování kódů. V další fázi bylo nutné identifikovat nejčastější kódy a podle společných znaků je roztřídit do kategorií. Každá kategorie tedy obsahovala stejné nebo obsahově podobné kódy. Jednotlivé kategorie byly následně označeny názvy, které s ohledem na obsahový význam kódů co nejvíce charakterizují jejich obsah. Během vyhodnocování budou zjištěné kódy doplněny o příslušné citace jednotlivých respondentů.

3.6 Etika výzkumu

Před zahájením jednotlivých rozhovorů byli respondenti opětovně informováni o podstatě výzkumu a seznámeni s postupy, které budou při výzkumu používány. Zároveň byli ubezpečeni o zachování naprosté anonymity a o využití získaných dat výhradně k účelům vypracování závěrečné práce. Respondenti byli informováni i o možnosti rozhovor kdykoliv zastavit nebo odmítnout odpověď na jakýkoliv dotaz. Položené otázky se týkaly pouze tématu a cíle výzkumu. Všechny rozhovory byly vedeny a zaznamenávány za ústního souhlasu respondentů.

4 VÝSLEDKY

Tato část bakalářské práce je věnována představení výsledků z uskutečněných rozhovorů a to formou otevřeného kódování výsledků. Polostrukturované rozhovory byly tvořeny jedenácti otázkami, které byly pro všechny respondenty společné. Otevřené kódování umožnilo identifikaci nejčastějších odpovědí respondentů a hledání shodných bodů či rozdílů mezi názory, vnímáním a postoji jednotlivých sociálních pracovníků pracujících na OSPOD v daném regionu. V rámci otevřeného kódování bylo pojmenováno osm základních kategorií, které jsou identifikovány v následující tabulce.

Tabulka č. 2: Kategorizace dat

Kategorie	Název kategorie
Kategorie č. 1	Frekvence využití PK
Kategorie č. 2	Faktory ovlivňující pořádání PK
Kategorie č. 3	Názor sociálních pracovníků na PK
Kategorie č. 4	Spolupráce s multidisciplinárním týmem
Kategorie č. 5	Zapojení rodiny a dítěte
Kategorie č. 6	Úspěchy zaznamenané po realizaci PK
Kategorie č. 7	Přínosy PK
Kategorie č. 8	Úskalí PK

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1 Interpretace výsledků prostřednictvím kódování

Kategorie 1. Frekvence využití PK

Jako první kategorie byla identifikována frekvence využití PK, ve které respondenti popisují, jak často se s touto metodou v praxi setkávají. I když se všichni respondenti shodli na tom, že se s realizací PK setkávají poměrně často, frekvence na jednotlivých pracovištích se výrazně lišila. Zatímco někteří respondenti (R1, R2, R6, R7) uváděli četnost realizace dvakrát i třikrát do týdne, ostatní mají zkušenost s daleko menší frekvencí, a to několikrát do roka.

R1: „S PK se setkávám poměrně často, myslím si, že asi tak dvakrát do týdne nějakou máme.“

R2: „Myslím si, že u nás děláme PK hodně často, takže když bych to shrnula, tak asi dvě až tři týdně děláme.“

R3: „Tak několikrát do roka, záleží na období, jsou období, kdy do měsíce máme PK i víc.“

R5: „Já konkrétně dělám v průměru pět PK za rok.“

Všichni respondenti však shodně odpověděli, že frekvenci pořádání PK považují za dostatečnou a potřebu častějšího využití této metody nepocítují.

R5: „Z mého pohledu to využíváme maximálně, takže si myslím, že nepotřebujeme využívat víc.“

R7: „My PK využíváme tam, kde je to potřeba a kde to stanovuje zákon, takže nemám pocit, že bychom ji měli využívat víc.“

Kategorie 2. Faktory ovlivňující pořádání PK

Tato kategorie popisuje důvody k realizaci PK, se kterými se respondenti v praxi nejčastěji setkávají. Podle charakteru problému lze tuto kategorii rozdělit na důvody týkající se nedostatečné péče a špatné komunikace ze strany rodičů, dále výchovných problémů dětí a samozřejmě situace stanovené zákonem.

Většina respondentů odpovědělo, že PK využívají v situacích, kdy už nemají jinou možnost, protože k řešení problému rodiny vyčerpaly veškeré nástroje.

R7: „Využíváme to v případech, kdy už nemáme jinou volbu, s rodinou je špatná spolupráce a potřebujeme doporučení dalších osob.“

Všichni respondenti se pak shodli na tom, že nejčastějším důvodem ke svolání PK bývá řešení složité životní situace dítěte a problémy spojené s nedostatečnou péčí o dítě způsobenou například alkoholizmem jednoho z rodičů nebo tíživou finanční situací.

V takových případech navrhuje svolání PK sociální pracovník, který s rodinou dlouhodobě pracuje a zná ji.

R5: „Ve většině případů jsou to sociální rodiny, kam se chodí pořád a chybí tam peníze, jídlo a další věci.“

Z odpovědí dále vyplynulo, že častým důvodem pro realizaci PK bývá i stanovení péče o děti v době před rozvodem, kdy rodiče jsou v hlubokém konfliktu a nedokáží se dohodnout, kdo bude o děti pečovat do doby, než o svěřeni do péče rozhodne soud.

R4: *„Pokud jsou rodiče v nějakém konfliktu týkajícím se péče o děti, oba dva je chtějí, soud v té věci ještě nerozhodl a my víme, že už je to tak zlý, že musíme nastavit nějaký režim, aby se rodiče o dítě fyzicky nepřetahovali.“*

Co se týče výchovných problémů, je to podle většiny respondentů druhý nejčastější důvod ke svolání PK. Není ani výjimkou, že iniciátorem bývá některá z institucí, nejčastěji škola nebo dětský domov, které již nemají jiné možnosti řešení.

R4: *„Mám zkušenost, že školy to vítají s povděkem, protože veškerý svoje nástroje už vyčerpaly, rodiče nefungují a škola ve chvíli, kdy už nemá žádné páky na rodiče, o to sama požádá.“*

R3: *„Teď jsme zrovna na PK řešili vzdělávání a budoucnost dítěte, nebylo to podmínkou, a přesto jsme ji uspořádali.“*

R7: *„Nebo se případovka pořádá i z důvodu, že o to požádá třeba dětský domov.“*

Absolutní četnost odpovědí respondentů potvrzuje, že nejnáročnější jsou pro ně situace, kdy pořádání PK ukládá zákon. Tato povinnost platí před zahájením soudního řízení například ohledně nařízení soudního dohledu nebo odebrání dítěte z rodiny. V těchto případech bývá jednání často hodně emotivní. Vždy je však v popředí prospěch dítěte a snaha soudnímu jednání předejít.

R5: *„My se snažíme vycházet s nimi po dobrém, nebyt tak striktní a do poslední chvíle se vyhnout návrhům k soudu.“*

Jedna z respondentek uvedla, že sice PK považuje za přínosné, ale ne vždy a ve všech případech. Má zkušenost s pořádáním konferencí i v situacích, které jsou již nezvratitelné a je dopředu jasné, že na situaci to nic nezmění. Zákon ale jejich uskutečnění ukládá, proto je realizují. V těchto případech to považuje spíše za formální, a tím pádem neefektivní a zatěžující.

R3: *„Někdy jsou situace, kdy PK konáme, ale ta situace už je stejně rozhodnutá a je to spíš jenom takový doplněk, kdy jsou PK podmínkou před soudním jednáním, a to podle mě ztrácí smysl.“*

Kategorie 3. Názor sociálních pracovníků na PK

Třetí kategorie popisuje, jak sociální pracovníci vnímají tuto metodu. Výzkumem bylo zjištěno, že všech sedm respondentů považuje PK za velmi přínosné. Dle jejich názoru je to velmi užitečný a efektivní nástroj při práci s ohroženou rodinou.

R1: *„Má určitě smysl, myslím si, že jsme se s ní už naučili pracovat a má to efekt.“*

R4: *„Je to opravdu věc, která hrozně pomůže.“*

R5: *„Je to adekvátní nástroj naší práce, je to jeden z nástrojů, který je opravdu hodně využíván.“*

Jedna respondentka dokonce uvedla, že je to jeden z neúčinnějších nástrojů jejich práce.

R7: *„Myslím, že je to jedna z nejpřínosnějších a neúčinnějších metod, protože tam dojde k přímé konfrontaci toho problému.“*

Respondenti nejvíce oceňují možnost využití úzké i širší rodiny a rovněž spolupráci odborníků. Zásadou spolupráce s multidisciplinárním týmem dochází k vyjasnění situace a společnému hledání způsobu řešení.

R3: *„Vyjasní se problém a hledá se společná cesta, jak rodině nebo dítěti pomoci.“*

R5: *„Je to situace, kdy se nás sejde víc z různých oborů a my tam vyhodnocujeme tu situaci a vymýšlíme řešení.“*

Práce s rodinou je díky tomu koordinovanější a efektivnější. Jak uvádí jedna z respondentek, prostřednictvím PK je možné jasně identifikovat problém a najít kroky k jeho vyřešení.

R7: *„Tehle nástroj pomáhá problém pojmenovat a nastavit nějaká pravidla.“*

Další z respondentek také pozitivně hodnotí fakt, že PK napomáhá při rozhodování o dalším postupu a že odpovědnost za toto rozhodnutí neleží pouze na ni.

R3: *„Myslím si, že v mnoha problémech je nápomocná a usnadní rozhodovací proces před soudním jednáním, hlavně o tom nerozhoduju jenom já, což je fajn.“*

Z rozhovorů dále vyplynulo, že výstupy z PK slouží SP zároveň jako důkaz o tom, že byla rodině poskytnuta maximální pomoc a že bylo využito veškerých nástrojů před podáním návrhu k soudnímu řízení. Jedna respondentka rovněž považuje PK za způsob komunikace v rámci sociální práce.

R 6: „*Velice často je využívána jako způsob komunikace v rámci sociální práce.*“

Všichni respondenti se tedy shodli na tvrzení, že PK jim pomáhají v jejich práci, protože je to metoda přehledná a komplexní. Rovněž vytváří prostor pro nalezení nových řešení, ale také pro uvědomění si vlastních chyb.

R1: „*Zjistili jsme, že nám to pomáhá v práci, má to pro nás velký přínos, je to přehledný a komplexní.*“

Kategorie 4. Spolupráce s multidisciplinárním týmem

Tato kategorie byla identifikována na základě spolupráce odborníků, kteří pracují s rodinami a jejich dětmi. Z rozhovorů s respondenty jednoznačně vyplynulo, že spolupráce se zainteresovanými odborníky je velice dobrá. Jejich přítomnost považují všichni za zásadní předpoklad efektivní PK. Respondenti zmiňovali ochotu odborníků spolupracovat na řešení situace rodiny, neboť oni sami mají většinou zájem nalézt vhodný způsob pomoci a osudy dětí jim nejsou lhostejné.

R1: „*Tady u nás ve městě s námi velice dobře spolupracují školy, psychologové, poradenská zařízení nám také chodí, takže spolupráce je dobrá.*“

R2: „*Zveme tam i odborníky z praxe, kteří s rodinou pracují, třeba třídní učitel, ředitel školy, výchovný poradce, pedagogicko-psychologická poradna, lékař, psychiatr, psycholog, středisko výchovné péče, to jsou asi nejčastější účastníci PK.*“

R6: „*Ti lidé jsou do toho konkrétního případu zataženi, dítě, kterého se to týká, znají, se situací jsou obeznámeni a opravdu ty osudy dětí jim nejsou lhostejné, takže spolupráci vítají.*“

R4: „*Pozvala jsem třeba obě babičky, které rodině hodně pomáhaly.*“

Za přínos takové spolupráce považují respondenti zejména vzájemné sdělování svých poznatků a společnou konfrontaci. Všichni účastníci mají možnost se k případu vyjádřit, navrhnout možnosti řešení a hledat společnou cestu ke zlepšení situace rodiny.

R1: „*Je to fajn v tom, že si sedneme všichni dohromady a máme možnost to projednat a říct si věci tak, jak to každý vidí.*“

R3: „*Je to dobré zejména v tom, že se sejdou všichni, kdo s tím dítětem přijdou do kontaktu a pohledy těch lidí, kteří s tím dítětem pracují, jsou pro nás hrozně přínosný.*“

Jedna z respondentek vidí výhodu i v tom, že je to osobní jednání, a tím pádem nedochází ke zkreslení informací. Stává se, že díky komunikaci s týmem jsou identifikovány i další problémy, které v rodině existují.

R4: *„Když s tou rodinou pracuji, tak si samozřejmě vyžádám třeba zprávu ze školy, ale to osobní jednání je určitě mnohem lepší, není to holá věta napsaná na papíře.“*

R5: *„Dozvíme se více věcí od dalších osob a pak najdeme i jiné problémy, o kterých třeba dosud nevíme.“*

V případě, že existuje odůvodněné riziko nebezpečí ze strany rodičů, lze na PK přizvat i městské strážníky, což se dle jedné z respondentek také občas děje.

R7: *„Když dopředu víme, že se jedná o hodně konfliktní rodiče, nebo hrozí riziko z hlediska třeba trestní minulosti, můžeme požádat o pomoc i městské strážníky.“*

Za velmi důležitého člena týmu pak většina respondentů považuje mediátora. Ten by měl být podle nich nestranný a během konference by měl zvládnout uřídit tým tak, aby nedocházelo ke konfliktům, aby jednání bylo konstruktivní a zároveň aby se dodržel časový fond setkání. Pouze jedna z respondentek neměla zkušenost s přítomností mediátora na PK a jeho účast nepovažovala za důležitou.

R7: *„Já osobně nemám zkušenost s mediátorem, ale kdo má potřebu se rozčilovat, nerad slyší kritiku a nelíbí se mu řešení, které musí nastat, tak to nezachrání ani mediátor.“*

Přestože většina respondentů považuje moderování PK zkušeným mediátorem za velice užitečné, jejich zkušenost je taková, že jeho služby jsou využívány minimálně.

R2: *„My jsme tuhle zkušenost měli asi jenom jednou, vesměs si ji vedeme sami.“*

R4: *„Je dobrý využívat mediátory, ale na to nejsou finance. Já to zažila jednou a bylo to super. Byla to škola i pro nás, jak se to dá zvládat.“*

Dva z respondentů opakovaně vyzdvihovali roli moderátora, jeho účast na PK považovali za podstatnou, dle jejich názoru je to právě on, kdo řídí celou PK a dává jí potřebný směr.

R5: *„Mediátor je důležitý k tomu, aby se tam někdo nerozmluvil, aby se to vedlo cíleně a aby to netrvalo moc dlouho.“*

R6: *„Bez mediátora to jde hrozně těžko, podle mě tam musí být někdo nestranný, je to lepší, protože s některými rodiči je opravdu hrozný problém komunikovat.“*

Pouze jedna z respondentek uvedla, že mediátora využívají vždy a jeho přítomnost na PK považuje za samozřejmost.

R5: *„My tu máme mediátora, který to vede s tím, že to zahájí, pak seznámí všechny členy, aby všichni věděli, o koho jde, pak dá slovo mě jako SP a nakonec udělí slovo rodičům.“*

Za důvod absence mediátora na PK všichni respondenti shodně považují finanční náročnost této služby.

Kategorie 5: Zapojení rodiny a dítěte

V této kategorii je popsáno, jak se během PK zapojuje rodina a děti, kterých se jednání týká. Odpovědi respondentů ukázaly, že většina rodičů má zájem situaci řešit a s odborníky spolupracuje. Setkání vnímají jako poslední šanci, kterou dostávají, a v rámci svých možností se snaží učinit určité kroky k nápravě. Je to ovšem hodně individuální, jsou samozřejmě i rodiny, které PK berou jako povinnost, nastavený cíl dále neplní a spolupráce pro ně končí, jakmile zavřou dveře.

R1: *„Myslím si, že když už se tady sejdem a jsou do toho zainteresovaný i jiný subjekty, tak spolupracují, snaží se a většinou je to nastavený tak, že chtějí tu situaci řešit.“*

R2: *„Berou to jako poslední možnost, kterou mají, takže se snaží nějakým způsobem účastnit a někdy je to samozřejmě hodně emotivní.“*

R3: *„Některá rodina si z toho nic nedělá, dorazí sem opravdu jenom kvůli tomu, že my to po nich vyžadujeme, ale efekt to nemá.“*

R7: *„Některé rodiny spolupracují, některé ne, to je hodně individuální.“*

Zkušenosti respondentů ukazují, že mnohem lépe spolupracují rodiny, které se potýkají s výchovnými problémy svých dětí. Naopak s rodinami, kde selhává péče rodičů o děti, je spolupráce častěji horší. Přesto se ale ve většině případů rodiny do řešení situace snaží zapojovat.

R2: *„U větších dětí, kde je problém výchovný, jsou rodiče většinou spolupracující a snaží se problém řešit.“*

R5: *„Pokud jsou to normální inteligentní lidi, kteří se jenom nedokáží domluvit, tak tam se to ve většině případů vyřeší.“*

R7: „*Je to jen ve výjimečných případech, když se rodina nestará a nepřijde ani na jedno jednání.*“

Dle respondentů mají rodiče právo se k případu vyjádřit a rovněž se aktivně podílet na hledání nejvhodnějšího řešení, které pro ně bude přijatelné. Stejně jako odborníci mají i rodiče možnost slyšet názor ostatních a vidět problém jejich očima. Některým rodičům se samozřejmě nelíbí, když se jejich problém pojmenuje, a odmítají si ho připustit. Prostřednictvím konference však často získají na situaci jiný náhled, než jak ji doposud vnímali, a tím i motivaci začít pracovat na změně.

R6: „*Je velice častá situace, že rodičům se to nelíbí, nechtějí problém přiznat a vidět ho a když pak v rámci toho jednání na ten problém nahlédnou i z jiného pohledu, začnou spolupracovat, takže je to přínosný pro další práci s nimi.*“

Za velmi důležité považují všichni respondenti zapojení nejen rodičů, ale i dítěte. Pokud je to možné, dítě se jednání osobně účastní. Týká se to samozřejmě dětí staršího věku, které jsou schopné vyjádřit svůj názor. Pro vyřešení případu je dle respondentů podstatné znát i názor dítěte, i ono má právo se k dané problematice vyjádřit.

R2: „*Děti staršího věku, tzn. od nějakých deseti let, se zúčastňují také, ale ne vždy jsou přítomni na celou PK.*“

R6: „*Děti se účastní PK nebo jen části, zjišťujeme jejich názor, mají právo se k té situaci vyjádřit.*“

Rozhovor s dítětem probíhá většinou bez přítomnosti rodičů a díky odborníkům, kteří mají k dítěti často mnohem blíž, než SP, se mnohdy objeví další podstatné informace, které mohou řešení stávající situace ovlivnit. Pokud se PK týká výchovných problémů, je dle tří respondentů účast dítěte efektivní zejména v tom, že si uvědomí vážnost situace a díky shodnému názoru zainteresovaných účastníků pochopí nutnost změny a respektování určitých pravidel.

R4: „*Najednou to dítě vidí, že všichni kolem něj mají stejný pohled, takže ty děti, který hledají různé kličky například mezi učiteli a rodiči a snaží se z toho vytěžit svůj prospěch, najednou pochopí, že jsou všichni soudržní a že už se nemůžou vyvléct ze všeho, co se stalo.*“

R6: „*Dítě vidí, že se ten problém nějakým způsobem řeší a je to pro něj možná i trochu odstrašující.*“

R7: „*Pro dítě je to zvláštní situace a alespoň na nějakou chvíli to na něj dobře zapůsobí.*“

Důležitá je přítomnost dítěte na konferencích zaměřených na změnu výchovy, neboť dítě musí mít možnost se k rodinné situaci vyjádřit a projevit své představy o svém dalším životě.

R7: „*V případě, kdy je sporné, kde by dítě mělo vyrůstat, je dán dítěti prostor pro to, aby se vyjádřilo k situaci bez přítomnosti dospělých členů rodiny.*“

Všichni respondenti pak shodně odpověděli, že ať už se důvody pro svolání konference týkají čehokoliv, vždy je třeba do procesu zapojit celou rodinu.

R2: „*Vždycky je třeba zapojit celou rodinu, protože problém nikdy není jenom na straně rodičů nebo dítěte.*“

Kategorie 6: Úspěchy zaznamenané po realizaci PK

V této kategorii jsou prezentovány viditelné úspěchy zaznamenané respondenty po realizaci PK. Všichni dotazovaní shodně odpověděli, že cílem PK je stanovit nějaký cíl, který povede k vyřešení situace rodiny, a najít způsob, jakým bude cíle dosaženo. Výstupem konference je pak individuální plán, ve kterém jsou kromě jiného zaznamenány kroky k naplnění cíle a stanoveny úkoly pro jednotlivé účastníky, včetně rodiny. Za úspěch pak respondenti jednoznačně považují, když rodina stanovené úkoly plní, spolupracuje a snaží se svůj problém řešit.

R3: „*Když rodiny po PK začnou pracovat a fungovat.*“

R4: „*Když se podaří nastavit nějaký systém, pravidla a cíl a ta rodina ho plní.*“

R5: „*Domluvíme se na nějakém výstupu, například na tom, že dítě bude pravidelně chodit do školy a oni to dodržují.*“

R6: „*Úspěch je v tom, že rodina je ochotná dál spolupracovat a podílet se na řešení té situace.*“

Za úspěch považují dva z respondentů i to, že se rodina na jednání vůbec dostaví a že o svých problémech dokáže alespoň přemýšlet a mluvit.

R2: „*Úspěch je už to, že ty rodiče přijdou a nad spoustou věcí se alespoň zamyslí.*“

R5: „*Rodiče si uvědomí, že to dělají špatně a že takhle, jak to vedou, to nejde.*“

Vždy, když se podaří rodinu nastartovat a motivovat ke změně, je to respondenty považováno za úspěch. Největší uspokojení pak pocítují, když se podaří předejít soudnímu jednání nebo když se najde pečující osoba, která je ochotná se o dítě postarat, a předejde se tak umístění dítěte ve výchovném zařízení.

R2: „Úspěch je, když se podaří, že dítě zůstává v rodině.“

R5: „Když vyřešíme nějaké komunikace nebo úpravy styku a předejdeme tak soudnímu jednání.“

R6: „Když předejdeme umístění dítěte do ústavní péče nebo stanovení dohledu.“

R7: „Někdy se v rámci agendy najde vhodná pečující osoba, která se o dítě postará, aniž by muselo jít někam do zařízení, to je určitě to nejlepší, co může být.“

Dvě respondentky zmiňují situace, kdy se podaří nastavit vhodnou komunikaci mezi rodiči, kteří se například v době před rozvodem nedokáží domluvit na péči o děti, a dochází tak k neustálým konfliktům, které pro dítě představují velkou psychickou zátěž a stres.

R2: „Velkým úspěchem je, když se rodiče v rozvodových situacích dohodnou a může tam probíhat normální kontakt jednoho, druhého rodiče s dítětem.“

R4: „Obrovský úspěch jsem zaznamenala ve chvíli, kdy se rodiče o děti přetahovali, neměli nic nastaveného, neustále na sebe volali policii s tím, že ten či onen dítě nevrátil. V tomto případě se nastavil systém, jak a kdy si budou dítě předávat, ti rodiče to respektovali a všechny spory se zklidnily. Pro ty děti to znamenalo obrovský zklidnění, najednou tam nejezdila policie, najednou se o ně nepřetahovali před školou.“

Kategorie 7: Přínosy PK

Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že největší výhodou pořádání PK je spolupráce multidisciplinárního týmu, tzn. zapojení všech osob, které jsou do případu jakkoliv zainteresovány. Výhoda takové spolupráce spočívá v tom, že všichni účastníci mají možnost vyslechnout názory a pohledy ostatních, a díky tomu dochází ke sjednocení pomoci. Vzájemná spolupráce, vzájemné sdělení svých poznatků, sjednocení pohledu, společná konfrontace a rovněž angažovanost všech přítomných přispívá k nalezení nových řešení a stanovení dalšího postupu v rámci následující práce s rodinou.

R2: „*Je to rozdíl, když tu máme jednání jenom s rodiči, a pak je jiné, když se nás tu sejde víc, každý řekne nějakou informaci a je to náhled z více pohledů.*“

R3: „*Slyšíme stanovisko těch ostatních a pomůže nám to.*“

R6: „*Výhody vidím v tom, že se sejde v rámci té konkrétní záležitosti rodina i odborníci pracující s rodinou, vyjasní se situace, slyšíme ten problém z více stran, pojmenuje se problém a hledá se řešení, jak dál.*“

Někdy se podaří vyřešit i další problémy, o jejichž existenci dosud pracovníci nevěděli a které byly během jednání identifikovány.

R4: „*Stává se, že když si tam všichni popovídáme, tak třeba zjistíme další problémy, o kterých jsme ani nevěděli, a můžeme se tedy pokusit je vyřešit.*“

Respondentka č. 1 považuje za výhodu skutečnost, že konference umožňuje rychle a účinně reagovat na vzniklou situaci a na aktuální potřeby dítěte.

R1: „*Myslím si, že je to fajn, protože nám to pomáhá rychle řešit situaci rodiny s pomocí dalších subjektů a má to efekt.*“

Za výhodu považují respondenti i to, že rodina se může na hledání přijatelného řešení aktivně podílet a že díky této metodě dochází k aktivizaci a motivování rodiny.

R1: „*Je to šance pro rodinu srovnat si ty věci v hlavě, říct si, co je dobře, co je špatně, co je potřeba udělat, aby se zamezilo tomu nejhoršímu. Rodina má právo se ke všemu vyjádřit, na řešení se podílet a většinou ji to nastartuje a motivuje něco s tím udělat.*“

R3: „*Berou to jako poslední šanci, a tak začnou spolupracovat a fungovat.*“

Všechny respondentky se pak shodly na tom, že PK nepřináší pozitiva pouze dítěti a rodině, ale také samotným pracovníkům, a to zejména v tom, že mnohdy nelehká a zásadní rozhodnutí neleží pouze na nich, ale odpovědnost se rozloží na všechny zúčastněné.

Kategorie 8: Úskalí PK

Poslední kategorie pojmenovává úskalí, která respondenti považují za překážky v pořádání PK. Nejvíce dotazovaných se shodlo na tom, že největší bariéru vidí v časové i organizační náročnosti. Pořádání PK jim sice nepřijde zbytečné, ale je obtížné je zařadit mezi každodenní práci.

R2: „Někdy možná bychom potřebovali delší časový prostor, protože je časově náročný všechno probrat a projednat.“

R7: „Ty kroky před tím jsou pro nás zatěžující, je to organizačně náročný a samotná konference je také časově náročná.“

Naprosté většině respondentů přináší obtíže i absence již zmiňovaného moderátora a nedostatek financí na využití jeho služeb. Respondenti se shodli na tom, že by bylo přínosné mít v týmu alespoň jednoho kolegu, který by absolvoval speciální výcvik a PK vedl.

R1: „Efektivnější by bylo mít člověka, který by to dokázal vždycky uřídit a který by měl speciální výcvik, což my nemáme.“

R3: „Je finančně nákladný zvat si mediátora a ne vždy se to setká s pochopením.“

R4: „Úskalí vidím v nás pracovnících, protože my nejsme mediátoři, takže uřídit někdy celý ten tým je náročný.“

R5: „V některých případech to bývá dost vyhocený, rodiče se začnou hádat a překřikovat a v tu chvíli je dost těžký zasáhnout a nasměrovat, aby jednání šlo správným směrem.“

R7: „Nejsme mediátoři a neumíme úplně urovnávat ty spory. Je dobrý využívat mediátory, ale na to nejsou finance.“

Další překážky vidí respondenti v neochotě rodiny se PK účastnit nebo se domluvit.

R1: „Někdy je úskalí, aby ti lidé, kterých se to týká, vůbec dorazili.“

R2: „Někdy se může stát, ale to je spíše v nastavení těch lidí, že když se někdo nechce domluvit, tak se nedomluví, ani když se tady sejdeme.“

R5: „Třeba se nám stane, že se maminka ráno opije a pak nepřijde. Je blbý, když se tady všichni sejdeme kvůli jedné mamince, a ona pak nedorazí.“

R7: „Největší úskalí je nespolupráce rodičů. Když jsou nekontaktní, nechtějí řešit problém, tak je to jedna z cest, jak si zavřít možnost o dítě pečovat a rozhodovat o něm.“

Rovněž nadměrná administrativa související s pořádáním PK byla často respondenty zmiňována jako velmi zatěžující.

R5: „Je to zatěžující pro spoustu lidí a je to i hodně papírování.“

R7: „Z mého pohledu je to velká administrativní zátěž.“

5 DISKUSE

Moderní společnost vnímá problematiku práce s dětmi a jejich rodinou jako velmi aktuální, rodině a dětem je společností věnována nemalá pozornost. Dle Smutkové (2007) je totiž důležité si uvědomit, že stejně jako působí rodina na vývoj společnosti, má také společnost zásadní vliv na rodinu a její fungování.

Na práci s rodinou a ohroženými dětmi je proto v současnosti kladen velký důraz, a to zejména s ohledem na zachování rodiny. Potřeby rodin jsou různorodé, proto je dobré jim zajistit pomoc prostřednictvím moderních metod, jakými jsou například i případové konference. Na základě těchto skutečností byl vytvořen cíl mé bakalářské práce, a sice zjistit, jak sociální pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec při práci s ohroženou rodinou využívají tuto metodu. V návaznosti na tuto problematiku jsem se pokusila analyzovat, s jakým efektem jsou PK realizovány a zda po realizaci této metody sociální pracovníci zaznamenávají nějaké viditelné kroky směřující ke zlepšení či vyřešení situace rodiny.

V teoretické části bakalářské práce jsou jednotlivé kapitoly věnovány sociální práci s rodinou, vymezení pojmu PK, dále systému sociálně-právní ochrany dětí, který se opírá o řadu důležitých právních dokumentů, a nakonec roli sociálního pracovníka. Jsou zde popsána témata jako rodina a její funkce, ohrožená a dysfunkční rodina, dále principy, typy, průběh či důvody pro realizaci PK.

V praktické části prezentuji výsledky šetření, jak sociální pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec využívají PK při práci s ohroženou rodinou. Pro výzkum byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metodou sběru dat byla technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor mi poskytlo sedm respondentů, jednotlivé otázky se vztahovaly k tématu a byly formulovány tak, abych získala co nejvíce informací ke zkoumanému předmětu. Bylo pro mě zajímavé zjišťovat zkušenosti s PK od skutečně zainteresovaných odborníků. Měla jsem možnost nahlédnout do této problematiky jejich očima a podělit se s nimi o cenné zkušenosti. Díky rozhovorům jsem získala informace, které bych jinak mohla pouze odhadovat.

Výsledky výzkumu ukázaly, že řešení problémů rodiny a dětí prostřednictvím PK není v oblasti sociální práce novinkou. Bechyňová et al. (2020) píše, že v zahraničí se tato technika používá již spoustu let, v České republice pak byla zavedena v lednu 2013

novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, čímž se stala standardním nástrojem OSPOD k řešení obtížné situace rodiny. Tento zákon mimo jiné stanovil konkrétní situace, kdy je pořádání PK povinné.

Všichni dotazovaní sociální pracovníci zkoumané lokality shodně uvádějí, že tento nástroj využívají poměrně často, a to nejen v případech, které stanoví zákon. Tuto skutečnost hodnotím velmi kladně, neboť dle rozhovorů s respondenty se dříve tato metoda používala zejména v případech zákonem stanovených. V tomto ohledu jsem tedy zaznamenala posun, neboť v současné době se okruh případů rozšiřuje a PK se pořádají vždy, kdy to SP považují za prospěšné a účelné a kdy už při práci s rodinou vyčerpaly veškeré jiné možnosti. Naučili se s touto metodou pracovat a stala se pro ně běžnou a účelnou. Rovněž fakt, že o pořádání PK požádá některá z institucí, jako například škola či výchovný ústav, se v poslední době stává běžnou praxí. Zajímavé je, že přestože se všichni respondenti shodli na tvrzení o maximálním využívání PK, frekvence jejich pořádání se na různých pracovištích výrazně liší. Někteří respondenti například udávají četnost pořádání PK několikrát do týdne, další pouze několikrát do roka a jiní třeba třikrát do měsíce. Všichni dotazovaní se však domnívají, že PK využívají v dostatečné míře a nemají pocit, že by je měli pořádat častěji.

Z informací získaných pomocí první výzkumné otázky, která se zabývá vnímáním prospěšnosti PK, vyplynulo, že SP zkoumaného regionu tuto metodu k řešení problémů rodiny a dítěte aktivně využívají. Všech sedm respondentů se jednoznačně shodlo na tom, že PK považují za velmi přínosné a vnímají je jako užitečný a efektivní nástroj sociální práce s ohroženou rodinou. Pouze jeden z respondentů poukázal na situace, kdy PK plní pouze formální roli, přesto ji ale považuje za smysluplnou. SP vnímají tento nástroj jako techniku, která konkrétní případ vždy někam posune. Kladně rovněž hodnotí i její zakotvení v zákoně jako povinnost. Za přínosné pak všichni respondenti považují zejména efektivní využití možností úzké či širší rodiny, rychlou a koordinovanou práci s rodinou a společné hledání možných způsobů řešení konkrétních případů. Tyto zkušenosti korespondují s tezemi odborné literatury Bechyňová a Konvičková (2020), které hovoří o PK jako o metodě, která do sociální práce s rodinou přináší nové moderní postupy, jež mohou poskytnout cílenou a organizovanou multidisciplinární síť podpory bez zbytečné časové prodlevy. Někteří respondenti vidí smysl PK i v tom že poskytuje důkaz o využití opravdu všech

dostupných možností k vyřešení případu a o tom, že rodině byla poskytnuta maximální pomoc a podpora před zahájením soudního řízení. Význam této metody spatřují respondenti také v podobě aktivizace rodiny a její motivování ke změně. Přínosy respondenti vidí v podpoře rodiny řešit situaci pomocí vlastních zdrojů. Za největší přednost pak respondenti považují zapojení rodiny a její participaci na konkrétních krocích směřujících k řešení problému. Rozhodujícím faktorem úspěšné realizaci PK se v očích dotazovaných ukázala spolupráce odborníků, kteří jsou do případu jakkoliv zainteresováni a rodinu či dítě znají. Podle konkrétních případů byly nejčastěji zmiňovány školy, zdravotničtí pracovníci, psycholog nebo psychiatr, ale i rodinná poradna, středisko výchovné péče, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a další. Jeden z respondentů zmínil také využití Městské policie a překvapivě i starostu obce. Bechyňová (2012) spolupráci s odborníky rovněž považuje za zásadní, ale upozorňuje na skutečnost, že pokud má být spolupráce efektivní, musí mít přizvání odborníci s rodinou osobní zkušenosti a rodinu znát. Také vzájemná důvěra mezi rodiči, dítětem a odborníkem je dle autorky důležitá. Podle respondentů se zásluhou spolupráce s multidisciplinárním týmem situace vyjasní a dochází ke společnému hledání způsobu možného řešení. Práce s rodinou je díky takové součinnosti koordinovanější a efektivnější. Společnými silami mohou jasně identifikovat problém a nalézt kroky k jeho řešení. Za největší přínos zapojení odborníků do řešení situace rodiny pak respondenti shodně považují zejména vzájemné sdělování svých poznatků a společnou konfrontaci. Všichni účastníci mají možnost se k případu vyjádřit a participovat na hledání přijatelného řešení. I v tomto tvrzení se respondenti shodují s tezemi odborné literatury, například viz Bechyňová (2012), která tvrdí, že partnerství rodičů a zainteresovaných odborníků je v tomto procesu důležitou hodnotou, přičemž za zásadní považuje autorka spolupráci všech účastníků na vytvoření takové atmosféry, v níž se všichni přítomní cítí jako rovnocenní partneři, tzn., že za všech okolností zachovávají respekt a komunikují věcně a bez emocí.

Respondenti dále zmiňovali i takové aspekty, jako rychlá a efektivní reakce na situaci rodiny, či hledání nových zdrojů rodiny a možností jejich podpory. V tomto ohledu mají PK širokou využitelnost. Z výzkumu tedy vyplynulo, že PK pomáhají SP v jejich práci, jejich realizace má pro vyřešení problémů rodiny velký význam a používání této metody je rozhodně smysluplné.

Během rozhovorů se objevilo i téma přítomnosti dítěte na PK. Výzkumné šetření ukázalo, že i děti jsou významnými partnery při řešení problémů, a proto se jednání s ohledem na svůj věk a individuální schopnosti vnímání celé situace také účastní. Dle respondentů je velice důležité znát jejich názor, neboť i dítě má právo se k situaci rodiny vyjádřit a projevit své představy o svém dalším životě. Tento náhled je v souladu s tvrzením Pemové et al. (2012), která píše, že dítě, které je schopno s ohledem na svůj věk a rozumové schopnosti pochopit smysl rozhovoru, má právo se k dané situaci vyjádřit a na jeho názory musí být brán zřetel. Rozhovoru s dětmi je dle autorky potřeba přizpůsobit techniku, tempo, a také prostředí, ve kterém rozhovor probíhá. Autorka dále uvádí, že smyslem rozhovoru s dítětem je především navázání kontaktu, zjištění jeho potřeb, vnímání celé situace a v neposlední řadě i pochopení vztahu dítěte s blízkou rodinou.

Dalším často zmiňovaným tématem bylo moderování PK zkušeným moderátorem. V tomto ohledu jsem došla ke zjištěním, která ne zcela korespondují s literaturou, zejména pokud se týká samotné praxe. Manuál k případovým konferencím (2011), ale i Bechyňová (2012) uvádí, že účast moderátora na PK je nezbytná, neboť jeho přítomnost zásadním způsobem ovlivňuje průběh jednání tím, že je to osoba nestranná, nezávislá a profesně i emočně neangažovaná. Na tomto názoru se shodli i všichni respondenti, kteří vidí význam jeho role zejména ve vedení týmu a koordinaci průběhu setkání tak, aby nedocházelo ke konfliktům, aby jednání bylo konstruktivní a zároveň byl dodržen vymezený časový fond. Zkušenosti sociálních pracovníků jsou však bohužel takové, že služby moderátora jsou využívány pouze výjimečně, a to zejména z důvodu finanční náročnosti této služby. Tato skutečnost je respondenty vnímána jako jedno z úskalí této metody, neboť se obávají, že roli moderátora sami dobře nezvládají a v případech emočně vyhocených situací nedokážou tým uřídit. Kromě toho vidí respondenti bariéru také v časové a organizační náročnosti a rovněž v nadměrné administrativě související s pořádáním PK. Hlavní bariérou je však v očích respondentů nemotivovanost a neochota rodiny ke spolupráci. Bez těchto předpokladů totiž pořádání PK nemůže být úspěšná a efektivní.

Další dotaz, který jsem do svého šetření zahrnula, byl, zda sociální pracovníci vnímají PK jako adekvátní nástroj jejich práce. Jak již bylo řečeno, PK je všemi respondenty vnímána velmi pozitivně. Je považována za nástroj k získání širšího náhledu

na konkrétní situaci rodiny. Zásadou konference dochází k zpřehlednění situace a společnému hledání způsobu řešení. Práce s rodinou je díky této metodě koordinovanější a efektivnější. Dle respondentů je tento nástroj přehledný a komplexní, vytváří prostor pro vzájemnou spolupráci rodiny a zainteresovaných odborníků a napomáhá k hledání nových způsobů řešení. Toto vnímání zcela koresponduje s tvrzením Bechyňové (2020), která uvádí, že díky této metodě dochází k provázání aktivit odborníků v účinný pomáhající systém, ten rodičům i dítěti pomáhá identifikovat problém a získat ucelený náhled na potřeby dítěte.

PK jsou dle respondentů správnou cestou, jak pomoci ohrožené rodině, neboť mají široké spektrum využití všude tam, kde se řeší budoucnost rodiny. Prostřednictvím tohoto nástroje mohou být rodině navraceny některé z jejich kompetencí. Rodiče díky přítomnosti zainteresovaných odborníků získají komplexní informace, a tím i jiný náhled na situaci. Participace rodiny na případu je tedy respondenty vnímána jako velmi přínosná, neboť tím, že se rodina aktivně podílí na hledání přijatelného řešení, se s nalezeným řešením i ztotožní, a díky tomu dochází k její motivaci a lepší spolupráci. Toto zjištění se nese v duchu konstatování Bechyňové (2020), která pojednává o významu přítomnosti rodičů na PK a tvrdí, že účelem není prohlubování jejich frustrace, ale naopak využití jejich snahy ve prospěch řešení situace.

Rovněž skutečnost, že rodina tuto metodu často vnímá, jako poslední šanci, ji motivuje ke snaze situaci řešit, a předejít tak restriktivnějším opatřením. Pozitivně pak respondenti vnímají i skutečnost, že jim PK poskytují podporu a pomoc v situacích, kdy je rozhodnutí o dalším postupu složité a potřebují si svá stanoviska potvrdit. Důležitý je pro ně pocit, že o případu nerozhodují sami a zodpovědnost neleží pouze na nich. Z výzkumu tedy jednoznačně vyplynulo, že PK je SP bezesporu vnímána jako adekvátní nástroj sociální práce s rodinou.

Závěrečné otázky se týkaly viditelných úspěchů, které SP zaznamenávají po realizaci PK. Smyslem PK je dle respondentů najít vhodné řešení a stanovit konkrétní kroky, které povedou k požadované změně. Tyto kroky jsou zaznamenány v individuálním plánu, jenž je důležitým dokumentem jak pro rodinu, tak pro zúčastněné odborníky. Kromě jiného jsou v něm uvedeny i informace o tom, kdo a jak má stanovené úkoly plnit, a rovněž časový harmonogram plnění jednotlivých kroků. Výsledky mého šetření

ukázaly, že naprostá většina rodin se snaží spolupracovat, individuální plán vnímá jako závazný dokument a pravidla i úkoly v něm stanovené se snaží dodržovat a plnit. Takže skutečnost, že rodina je díky PK motivována ke spolupráci a snaží se svou situaci v rámci svých možností řešit, je SP vnímána jako velký úspěch. Z konkrétních příkladů dobré praxe respondenti uvádějí zejména situace, kdy se prostřednictvím konference podařilo odvrátit zahájení soudního jednání z důvodů stanovení dohledu nebo umístění dítěte do výchovného ústavu. Za úspěch také považují nalezení vhodné pečující osoby, ochotné se o dítě postarat, čímž se zabrání umístění dítěte mimo rodinu. Z dalších úspěchů uvádí respondenti například nastavení pravidel a vhodné komunikace mezi rodiči, kteří se nedokázali dohodnout na péči o děti v době před rozvodem. To vedlo ke zklidnění konfliktů, které pro děti představovaly velkou psychickou zátěž, neboť kvůli neshodám rodičů žili v neustálém stresu. Časté úspěchy pracovníci zaznamenávají také v případech týkajících se výchovných problémů dětí, kdy v rámci individuálního plánu dochází k nastavení pravidel, které dítě respektuje a dodržuje. Dle respondentů je však důležité, že i v těchto případech je nutné vždy do procesu zapojit celou rodinu, protože problém není nikdy pouze na straně dítěte. Každý úspěch je respondenty vnímán jako přínos pro dítě i jeho rodinu a jako odměna, pro kterou se vyplatí PK pořádat.

Pochopitelně se respondenti setkávají i s neúspěchy. Poukazují na rodiny, které PK berou jako povinnost a jakmile za sebou zavřou dveře, jejich spolupráce končí. Stává se také, že se rodiče na PK vůbec nedostaví například proto, že se opijí nebo prostě nemají zájem. Z výzkumu ale vyplynulo, že toto jsou pouze výjimečné případy a že většina rodičů má zájem spolupracovat, snaží se svou situaci řešit a zabránit tak restriktivnějším opatřením.

Domnívám se, že pořádání PK má velký význam při řešení obtížné situace rodiny a dítěte, což nakonec dokazují i výsledky, kterých SP díky této metodě dosahují. Tento nástroj pomáhá SP rychle a účinně reagovat na vzniklou situaci. Mám za to, že PK jsou tedy správnou cestou v pomoci ohroženým rodinám. Pro zefektivnění této metody bych navrhovala využívání mediátora, který by PK vedl správným směrem a zbavil sociální pracovníky obav z nezvládnutí této role. Také si myslím, že by bylo vhodné SP umožnit speciální výcvik, který by je naučil komunikačním dovednostem, aby se v roli moderátora cítili jistěji a bezpečněji.

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala jednou z metod sociální práce s rodinou, a sice případovou konferencí. Cílem mé práce bylo zmapovat, jak sociální pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec tuto metodu využívají. K tomuto účelu byla použita kvalitativní výzkumná strategie, potřebná data pak byla získána prostřednictvím metody polostrukturovaného rozhovoru. Všechny otázky byly stanoveny tak, abych získala co nejvíce informací vypovídajících o zkoumané problematice. Výzkumný vzorek tvořilo sedm respondentů, kteří pracují na OSPOD v ORP Jindřichův Hradec a mají s pořádáním PK osobní zkušenosti. Výsledky kvalitativního výzkumu jsem prostřednictvím otevřeného kódování analyzovala, a tak identifikovala výpovědi jednotlivých respondentů.

Bylo prokázáno, že všichni respondenti považují PK za nástroj, který jim při práci s rodinou velmi pomáhá. Vnímají tuto metodu jako velmi přínosnou, užitečnou a efektivní, neboť je dle jejich názoru přehledná a komplexní. Práce s rodinou je tak díky zmiňovaným aspektům rychlejší a koordinovanější. Respondenti oceňují zejména možnost efektivního využití zdrojů rodiny a také spolupráci se zainteresovanými odborníky. Za největší přínos pak považují participaci rodiny na hledání přijatelného řešení jejich situace. Zásluhou spolupráce dochází dle respondentů ke zpřehlednění a vyjasnění konkrétní situace a k následnému nalezení způsobu řešení. Jako přínos respondenti vnímají i skutečnost, že výstupy z PK slouží SP jako důkaz o poskytnutí maximální pomoci rodině a využití veškerých možností řešení před podáním návrhu k soudu. Z rozhovorů rovněž vyplynulo, že PK přináší pozitiva nejen rodině, ale i SP. Díky spolupráci totiž neleží odpovědnost za mnohdy nelehká rozhodnutí pouze na nich.

SP se s touto metodou naučili pracovat a dle respondentů ji hojně využívají. Snaží se ji používat nejen v případech stanovených zákonem, ale i v dalších situacích, kde se její použití ukázalo jako účelné. Není také výjimkou, že o pořádání PK požádá některá z institucí, jako například školská nebo výchovná zařízení.

Z výzkumu dále vyplynulo, že převážná většina rodičů má zájem svou situaci prostřednictvím PK řešit, na hledání přijatelných kroků participuje a v rámci svých možností se snaží pracovat na nápravě. Rodiče PK vnímají jako poslední šanci, kterou dostávají. Když se pak podaří rodinu nastartovat a motivovat ke změně, je to SP

považováno za veliký úspěch. Dobré zkušenosti mají také respondenti s konferencemi, jejichž cílem je nastavení vhodné komunikace mezi rodiči, kteří se nedokáží dohodnout na péči o děti v době před rozvodem. Efektivní jsou i v případech výchovných problémů dětí, kdy jsou nastavena taková pravidla, která pak dítě respektuje a dodržuje. Za největší úspěchy pak respondenti považují situace, kdy se podaří předejít soudnímu jednání, umístění dítěte do výchovného zařízení nebo když se pro dítě podaří nalézt vhodná pečující osoba. Vždy je v popředí prospěch dítěte, a pokud se podaří, aby dítě zůstalo v rodinném prostředí, jen to dle respondentů ten největší úspěch a pro SP odměna, kvůli které se vyplatí PK realizovat.

Pochopitelně s sebou tato metoda kromě výhod přináší i jistá úskalí, a to v organizačním zajištění, ale i v časové náročnosti. Dle respondentů je často těžké tuto techniku zařadit do běžné práce. Rovněž absence mediátora přináší SP obtíže, neboť oni sami se v této oblasti nepovažují za kompetentní a v roli mediátora se necítí komfortně. Přitom všichni respondenti shodně tvrdili, že přítomnost mediátora na PK považují za nezbytnou, protože zvládne uřídit tým i v emočně vypjatých situacích a jednání vede tak, aby bylo konstruktivní. Tato služba je ovšem finančně náročná a proto bývá dle zkušeností SP využívána pouze výjimečně. Za největší bariéru pak SP považují nemotivovanost a neochotu rodiny ke spolupráci.

Výzkum ukázal, že PK jsou správnou cestou pomoci ohroženým rodinám a jejich realizace je třeba podporovat a vyvíjet v závislosti na zkušenostech SP. Bylo by vhodné SP nadále vzdělávat prostřednictvím různých kurzů, které jim pomohou získat odborné kompetence k realizaci a vedení PK. Rovněž využití služeb mediátora by dle mého mělo být častěji zvažováno. Bakalářská práce může být materiálem sloužícím k hlubšímu zamyšlení nad tímto tématem nebo se může stát inspirací pro SP, kteří tuto metodu používají. Věřím, že výsledky mé práce budou pro čtenáře zajímavé a přínosné, rovněž doufám, že spolupráce rodiny a zainteresovaných odborníků bude nadále fungovat a přinášet stále lepší výsledky.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BECHYŇOVÁ, V., 2012. *Případová konference – Praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál, s. r. o. 160 s. ISBN 978-80-262-0181-6
2. BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M., 2020. *Sanace rodiny*. 3. vydání. Praha: Portál. 151 s. ISBN 978-80-2621-1624-7
3. BIGGART, L., WARD, E., COOK, L., SCHOFIELD, C., 2017. The teams as a secure base: Promoting resilience and competence in child and family social work. *Children and Youth Services Review*. [online]. 83, 119-130 [cit. 2021-03-08]. doi: 10.1016/j.chilgyouth. 2017.10.031. ISSN 01907409
4. GABURA, J., 2012. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. Bratislava: IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s.r.o. 318 s. ISBN 978-80-89256-95-2
5. GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1
6. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum*. 4. vydání. Praha: Portál. 440 3, ISBN 97880-262-0982-9
7. KACHLOVÁ, J., POLÁČKOVÁ, L., NIKLOVÁ, T., 2005. *Management sociální práce se žáky základní školy III: Sociálně patologické jevy a sociální práce*. Ostrava: Ostravská univerzita. 87 s. ISBN 80-7368-080-7
8. KVĚTENSKÁ, D., 2009. *Úvod do sociální práce pro pomáhající profese*. 2. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus. 109 s. ISBN 978-80-7041-431-6
9. LYNCH, A., NEULANDS, F., FORRESTER, D., 2019. What does empathy sound like in social work communication? A mixed – methods – study of empathy in child protection social work practice. *Child*. [online]. 24 (1), 139 – 147 [cit. 2021-03-08]. Doi: 10.1111/cfs. 12591. ISSN 13567500
10. MÁTEL, A., 2019. *Teorie sociální práce I: Sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, a.s. 208 s. ISBN 978-80-271-2825-9
11. MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0
12. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P., 2010. *Sociální práce v praxi*. 2. vydání. Praha: Portál. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0
13. MATOUŠEK, O. et al., 2012. *Základy sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. 312 s. ISBN 978-80-262-0211-0

14. MATOUŠEK, O. et al., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7
15. MATOUŠEK, O. et al., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. 400 s. ISBN 978-80-262-0213-4
16. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 2. vydání. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-262-0522-7
17. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. a kol., 2014. *Podpora rodiny: Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2
18. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2016. *Státní orgány sociálně právní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova Karolinum. 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7
19. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2017. Návrh systému vzdělávání pracovníků OSPOD. *Fórum sociální práce* [online]. (1), 39 – 58. Dostupné z <https://search.proquest.com/scholarly-journals/návrh-systému-vzdělávání>
20. MICKERTSOVÁ, Z., WEBROVÁ, A., 2011. *Teorie a metody sociální práce I*. Ostrava: Obchodní akademie a Vyšší odborná škola sociální Ostrava. 134 s. ISBN 978-80-87540-37-4
21. MINAROVIČOVÁ, K., 2018. *Sociální práce s ohroženými a dysfunkčními rodinami*. Nitra: Fakulta sociálních věd a zdravotnictva UKF v Nitre. 92 s. ISBN 978-80-558-1347-9
22. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2010. *Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/Methodika/pripadove/konference>
23. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2011. *Manuál k případovým konferencím* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-0-13]. ISBN 978-80-7421-038-9. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/manual.pdf>
24. MOJŽÍŠOVÁ, A., 2008. *Kapitoly sociální práce v praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 139 s. ISBN 978-80-7394-073-4
25. ONDRUŠOVÁ, Z., OLÁH, M., VAVREČKOVÁ, V., 2017. *Rozvojové trendy sociální práce*. Ostrava: Vysoká škola sociálně právní. 127 s. ISBN 978-80-87291-22-1

26. PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a. s. 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2
27. POTT, R., 2017. Delivering social work services in collaboration with the legal representation for individual clients: An effective, ethical and economical approach to supporting families in child abuse and neglect legal proceedings. *Child Abuse*. [online]. 73, 24 – 29, [cit. 2021-03-05]. Doi: 10.1016/j.chiabu.2017.09.011. ISSN 01452134
28. SHDAIMAH, C., MCCOYD, J., 2012. SAocial Work Sense and Sensibility: A Framework for Teaching an Integrated Perspective. *Social Work Education*. [online]. 31 (1), 22 – 35, [cit. 2021-03-08]. Doi: 10.1080/02615479,2010,541237. ISSN 02615479
29. SKUTIL, M. et al., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7
30. SMUTKOVÁ, L., 2007. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové. 107 s. ISBN 978-80-7041-069-1
31. STRAUS, A., CORBINOVÁ, J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. 228 s. ISBN 80-85834-6-x
32. ŠPAŇHELOVÁ, I., 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing, a. s. 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0
33. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. et al., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vydání. Praha: Portál. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6
34. TRUTER, E., FOUCHÉ, A., THERON, L., 2017. The resilience of child Protection Social Workers: Are They at Risk and if So How Do They Adjust? *British Journal of Social Work*. [online]. 47 (3), 846 – 863, [cit. 2021-03-05]. Doi: 10.1093/bjsw/bcw048. ISSN 00453102
35. VÁGNEROVÁ, M., 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4
36. WAGHRI, Z., SAMMS-VAUGHAN, M., 2020. Accountability in protection of children against violence: Monitoring and measurements. *Child Abuse*. [online]. 110 (1). [Cit. 2021-03-05]. Doi: 10.1016/j.chiabu.2020.104655
37. Zákon č. 94/Sb., o rodině, 2021. [online]. Praha: MVČR [cit. 2021-02-06]. In. Sbíрка zákonů České republiky, částka 53, s. 340-350. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>

38. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2021. [online]. Praha: MVČR [cit. 2021-03-01]. In. Sbírka zákonů České republiky, částka 37, s. 1257-1289. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>
39. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 2021. [online]. Praha: MVČR [cit. 2021-02-06]. In. Sbírka zákonů České republiky, částka 111, s. 7662-7681. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>

8 SEZNAM TABULEK A PŘÍLOH

Tabulka č. 1: Základní údaje o respondentech

Tabulka č. 2: Kategorizace dat

Příloha č. 1: Vzor informovaného souhlasu

Příloha č. 2: Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
ORP	obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	odbor sociálně-právní ochrany dětí
PK	případová konference
SP	sociální pracovník
SPOD	sociálně právní ochrana dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí

Příloha č. 1

Vzor informovaného souhlasu

Vážená paní,

Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci, v rámci které provádím výzkum. Název práce je „Případová konference jako nástroj sociálního pracovníka OSPOD a jejím cílem je zmapovat, jak pracovníci OSPOD v ORP Jindřichův Hradec při své práci využívají případové konference, zjistit, s jakým efektem je tato metoda realizována a zda po její realizaci sociální pracovníci zaznamenávají nějaké viditelné kroky. Za účelem vypracování mé práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, ke sběru dat bude použita metoda polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky OSPOD v ORP Jindřichův Hradec. Rozhovory budu nahrávat na záznamové zařízení, aby mohlo dojít k přesnému zpracování získaných dat v další fázi výzkumu. Získaná data budou použita jen pro potřeby bakalářské práce, bude zachována naprostá anonymita a důvěrnost dat.

Prohlášení:

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka Kateřina Arnoštová mě informovala o podstatě výzkumu a seznámila mě s postupy, které budou při výzkumu používány.

Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky.

Měla jsem možnost vše řádně a v klidu zvážit. Měla jsem možnost se zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním svých údajů v rozsahu, způsobem a za účelem uvedeným v tomto informovaném souhlasu.

Jméno a příjmení účastníka výzkumu:

Datum:

Podpis účastníka výzkumu:

Příloha č. 2

Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

- 1) Jak často se v praxi s případovými konferencemi setkáváte?**
- 2) Myslíte si, že by případové konference měly být využívány častěji?**
- 3) Jaké jsou nejčastější důvody pro pořádání případové konference?**
- 4) Je dle vašeho názoru tato metoda efektivní a přínosná**
- 5) Můžete mi popsat výhody této metody?**
- 6) Má tato metoda také nějaká úskalí?**
- 7) Jaké máte zkušenosti se spoluprací s odborníky?**
- 8) Jak se během PK zapojuje rodina?**
- 9) Co si myslíte o přítomnosti dítěte na PK?**
- 10) V čem spatřujete smysl PK?**
- 11) Jaké viditelné úspěchy či neúspěchy zaznamenáváte po realizaci případové konference?**
- 12) Myslíte si, že je tato metoda adekvátní nástroj vaší práce?**